

Lélekemelő

pszichiáterek egymás között

A gyengék oltalmazója

*A szakma
nagyasszonya*

Gyógyuljunk magatartásorvoslással!

*Emlékezés
Hidas Györgyre*

képek
hangulatok
könyvek

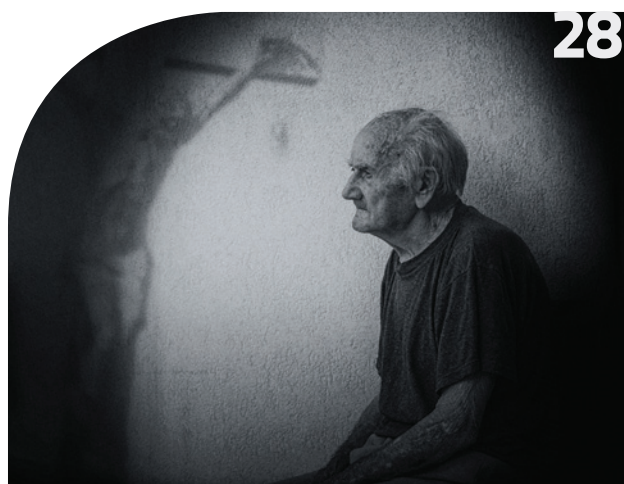

Tartalom

- KÖZTÜNK ÉLŐ LEGENDÁK
A gyengék oltalmazója **04**
- IN MEMORIAM
Búcsú Hidas Györgytől **06**
- KÖNGRESSZUS
Gyógyuljunk magatartásorvoslással **08**
- KÖNYVAJÁNLÓ
Amikor Nietzsche sírt **11**
- RENDEZVÉNY
Lélekemelő Live **13**
A gyógyítás harmóniája **17**
- A MÚLT KOPJAFÁI
A szakma nagyasszonya **21**
- FILMAJÁNLÓ
Aglaja **23**
- VALLOMÁS
„Kihalófélben lévő állatfajta vagyok” **24**
- OLIMPIA
Sportolók lélekemelője **26**
- FOTÓ
A fény titkos birodalma **28**
- GYÓGYÍTÓ SZENTEK – JELES NAPOK
A pénztelen ikerpár **30**

Kedves Olvasó!

A százsorszépekről mesélek most. Nem a virágról, bár ők is olyanok. Van közöttük bimbós, nyíló félben lévő, és elnyíltot egyaránt. Ami közös bennük: mind gyönyörű. A nézők szívét – közöttük voltam én is – felmelegítette, megszínesítette, felpeszdtette a Százsorszépek gyönyörű tánca. Mindegyikük valódi királylány. Idősek és fiatalok fátyollal és csörgős szoknyával, kecses kézmozdulatokkal kísérvé ringatták csípőjüket az arab dob ritmusára. Egyikük fiatal és hosszú hajú, a másikuk középkorú néhány plusz kilóval, a harmadik meg szép arcú idős hölgy. A teremben vágni lehet a levegőt, izzik az energia. Senki nem tud szabadulni a táncosok kisugárzásától. Ők a Százsorszép Hastánc Klub tagjai.

„A Klub az életörömet adta vissza: az Életemet. Kifejezhetetlen az a szeretet, törődés, meghallgatás, amiben részesülünk. Boldogok vagyunk, hogy ott lehetünk.” – mondták el a nem mindennapi táncosok, akiknek a heti egyszeri együttlét és a szép koreográfiák bemutatása minden kétséget kizárólag fényt hoz az életükbe. Ezt tükrözi állandó mosolyuk. Számukra a hastánc valódi terápia, segít ledönteni a tabukat, kibeszélni a kibeszélhetlent, pozitív példát mutatni a sorstársnak és nekünk, többieknek.

Egyikük – csupa mosoly, vakító kék szem, divatos rövid ősz frizura –, mielőtt belépett volna a terembe, ösztönös női kacérsággal húzta egy centivel lejjebb csupa selyem melltartója felsőrészét és kilátszott az implantátum, amiből az égszadta világon semmit nem lehetett észrevenni a színpadon. Mert legtöbbjük túlélte és leküzdötte a rákot, mondhatni feltámadt és újra megszületett nőként. Elképesztő, ahogyan kortól és súlytól függetlenül, arccal is vállalják a betegségüket, s azt, hogy mellműtét – sokszor a melleltávolítás – után is nőnek lehet maradni. Nem is akármilyenek! A jó értelemben vett magabiztosság, a tartás, a vidámság, az összetartozás és a szeretet varázsolta ezt a bemutatót olyanná, hogy bármely színpadon megállná a helyét!

Miközben ütemesen és kitartóan tapsolnak orvosok és laikus nézők egyaránt, arra gondolok, hogy vajon az igazi szeretethez meg kell tapasztalni a szenvedést? Hogy az tudja igazán értékén kezelni a dolgokat, aki közel állt hozzá, hogy elengedje őket? A Százsorszépektől lehet szeretetet tanulni.

Szükségünk is lesz rá, hiszen az expresszvonat sebességével közeledik a karácsony. A hangsúly pedig már réges-régen eltolódott a szeretetről a novembertől rikácsoló reklámok és a fogyasztás felé. Már annak, aki megengedheti magának, hiszen sokak asztaláról megint hiányozni fog az ünnepi karácsonyi menü, de a még a fenyőfa is a sarokból. De az összetartozás érzése talán nekik is megmarad majd. Hiszen összetartozunk szereteteinkkel, családtagjainkkal, barátainkkal, kis és nagy közösségeinkkel.

Így a szakmai összetartozás karácsonyi számából nem maradhat ki a méltó megemlékezés az eltávozott Hidas Györgyről, a szakma nagyasszonyáról, Moussong-Kovács Erzsébetéről, de a tanulságos interjú az első túsztárgyalóval, a köztünk élő legendával: Samu Istvánnal sem. Legalább ilyen izgalmas az olimpiai „aranyos” Szilágyi Áront lélekben felkészítő Kárpáti Róbert riport, vagy a Budapesten rendezett magatartásorvoslási világkongresszus szervezőinek – Stauder Adrienn és Túry Ferenc – összefoglalója. És, ki ne hagyjam a festő ecsetjére kívánczó Lillafüreden harmadik alkalommal megrendezett színes, pompás, hangulatos Lélekemelő Live konferenciát. Jó böngészést!

Karácsonyra pedig finom ízeket és illatokat, hozzá meghitt, meleg családi hangulatot kíván:

B. Király Györgyi

Lélekemelő

A Psychoeducatio-
Léleknevelés Alapítvány
és az EGIS szakmai-
kulturális magazinja a
Magyar Pszichiátriai
Társaság támogatásával.

ISSN 2061-4187

Felelős szerkesztő:

B. Király Györgyi

Szaktanácsadó:

Füredi János
Harmatta János
Kurimay Tamás
Lehóczky Pál

Koordinátor:

Turjányi Katalin

Munkatársak:

Bozsán Eta,
Bulla Bianka,
Csák Elemér és
Vámos Éva

Tördelőszerkesztő:

Tusor Ildikó

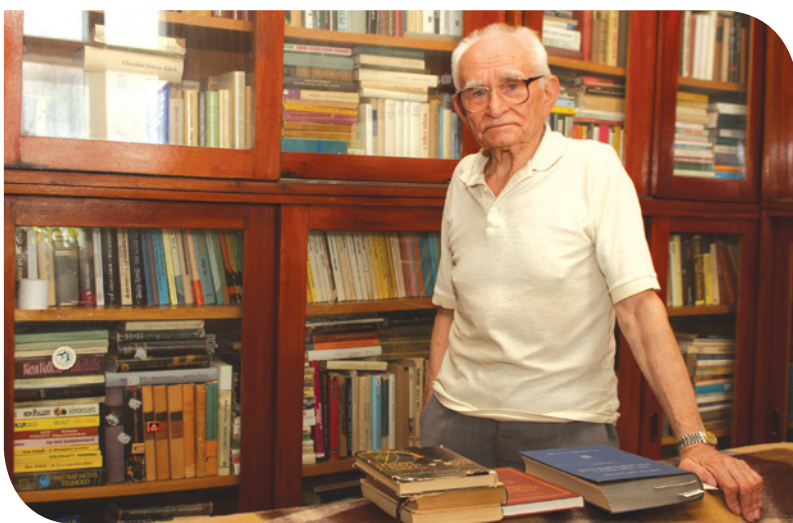
A lap orvosok és egészség- ügyi szakdolgozók számára készül, terjesztik:

az EGIS orvoslátogatói,
beszerezhető a Léleknevelés
Alapítvány – XII. ker. Szilágyi
Erzsébet fasor 22.
Tel.: 275-2452 –, illetve a
Magyar Pszichiátriai Társaság
– II. ker. Hűvösvölgyi út 75/a.
Tel.: 275-0000 – titkárságán.

A gyengék oltalmazója

Perceken belül 90 éves lesz, az aktív munkát egészen 87 éves koráig művelte. Samu István soha nem tagadta meg értelmiségi gondolkodásmódját, ha kellett szembe ment a rendszerrel. A hajléktalanok oltalmazója egyben Magyarország első túsztárgyalója is volt.

Pályáíve Balassagyarmatról Berettyóújfaluba, onnan Salgótarjánba kanyarodott, nem sokkal később már Budapesten szervezte az egészségügyi ellátásban nemkívánatosnak tekintett hajléktalanok pszichiátriai kezelését az Oltalom Kórházban. A puha diktatúra éveiben ellenzéki értelmiségi volt, aki nem tekintette betegnek a részegen a rendszert kritizáló beutaltakat, tiltott kiadványokat olvasott, és nyíltan szembehelyezkedett a politikai döntésekkel, ha az a szakmáját érintette. Például nem kis civil kurázssal megáldva beszámíthatónak és épelméjűnek nyilvánította Jakab Károly egykori kigazda vezetőt, aki a Nógrád megyei Szátokon 1981-ben az orosz csapatok kivonása mellett agitált, ami miatt a helyi hatalom zárt intézetbe akarta csukatni.

Már a kaputelefonon közöltem vele, mivel három régi nagy emeletet kellett megmásznom, hogy

soká érek fel. Legnagyobb meglepetésemre lejön elém a lépcsőházba, hogy együtt ballagjunk fel. Én valóban ballagtam, viszont Ő szinte futóléptekkel vette a lépcsőfokokat. Ez volt az első ámulatom. Szerény lakásába érve, nagy nehezen találunk két üres széket, mert mindenhol van valami. Olyan, mintha most költöztek volna ide feleségével és lányával. Erről persze szó sincs, amolyan bohém doboz-tanya amerre a szem ellát.

Amikor azt kérdem, hogy néz ki egy napja, messze elkalandozik. „Gondokodom az ember és az emberiség sorsán. Töröm a fejem és összegzem tapasztalataimat, olvasmányaimat. Készítek irkafirkákat róla. Tulajdonképpen 14 éves korom óta érdekeltek a világ lényegi kérdései. 8–10 éves korom óta dolgoztam, mint paraszt. Akkor még a Biblia alapján fogalmaztam meg a kérdést. Más könyv nem is volt otthon, úkapámtól maradt ránk és ronggyá

olvasták az előttem járó generációk.”

Minden benne van és az emberi természet azóta sem változik – szölok közbe. A doktor úr így folytatja: „De, változik egy tekintetben. A kannibál korszakok, a ragadozó képességünk részben eltűnt. Az ember az életet választja, megöli az állatot, de megöli az embertársát is. Káin megölte Ábelt. Miért? Mert a képzelt Isten jobban szereti az emberáldozatot. Káin azért esett az eredeti bűnbe, hogy közelebb kerüljön Istenhez. A gyilkolási ösztönünk túlélte évezredek. Összefogunk azért, hogy együtt jobban tudjunk gyilkolni. Holott eljutottunk már oda, hogy az emberiség tudjon békében élni. Az ősi genetikai kódok még mindig sokkalta erősebbek.”

Menjünk tovább. Méghozzá azon az úton, amikor a hajléktalanok megsegítésére adta a fejét. Az ő boldogulásukat segítette. Ahhoz hogy az ember boldogságra irányítson másokat, ismernie kell ezt az érzést.

„Azt mindenki ismeri. Az ember agyának van egy érzelmi működéssel foglalkozó része, amely felismeri a környezeti hatásokat. Folyton szelektálunk, de mindig jóra törekszünk. Ha nem tudja elérni, tovább küzd. Ha az ember éhes és nem jut elemőzsiához, akkor ültet, kapál, kaszál. Sokkal jobb, mint vadászni. Küzd azért, hogy a jövőjét biztosítsa. A paraszti élet a legjobb tanítómeseter. Egy szó, mint száz a törekedés boldoggá teszi az embert. A kríziskórházban mindig nagyon sok rászoruló fogadtunk. Igaz, hogy már elmúltam 70 éves, amikor odakerültem, de az a véleményem, hogy minden korosztályban fiatalnak kell maradni! Ezen kívül, a humor és a humánum két hű társam sokat segítettek. Meg kell őrizni a megújulásra, az ön-

kritikára, a játékra való hajlamunkat. Persze a legnagyobb szükség a szeretet alapú megbocsátásra van.”

A szerelem kimaradt, mint a boldogság állapota.

„1950. január 12. óta, azaz 62 éve élünk boldog házasságban Máriával, aki mindenben társam volt. Van két felnőtt lányunk és unokáink. Megjegyzem a szerelemért is küzdeni kell! Nekünk szerencsénk volt!”

Életében volt egy igazi hőstette. Ön volt a túsztárgyaló a Balassagyarmati iskolában, ahol egy testvérpár fegyverrel tartott fogva több diáklányt 1973-ban.

„A rendőrkapitány kért fel, hogy próbáljak valamit tenni, beszéljek a túszejtőkkel. Megtettem. Rám szegeződő fegyverek előtt ragaszkodtam hozzá, hogy beszélhessek a lányokkal.

Sikerült felmérnem a helyzetet, gyógyszert, élelmet, ívó vizet hozattam be nekik. Higgadtan, nyugodtan beszéltem a fegyveresekkel, gondolkodjanak el tetteik súlyán. Bár azt nem sikerült elérnem, hogy letegyék a fegyvert, de a lányok úgy emlékeznek rám, mint a megmentőjükre.”

Ahogy mondani szokták, élete egy kész regény. A lelki és élet-erőt honnan hozta magával?

„A családomtól. Felvidéken a Gömör megyei Jánosí nevű faluban születtem. Úgynevezett első generációs értelmiségi vált belőlem. Bár, volt már az őseim között egy oskolamester Árvai Samu, akitől a nevünk ered. A faluban, ahol cseperedtem annak idején vegyesen éltek tótok és magyarok. Szorgalmas, földet szerető egymással békében élők, az erőszakot, a háborút elutasító generációk éltek, ezt magam

kutattam ki. Így jöttem rá arra, hogy a pacifizmus a családi örökségem.”

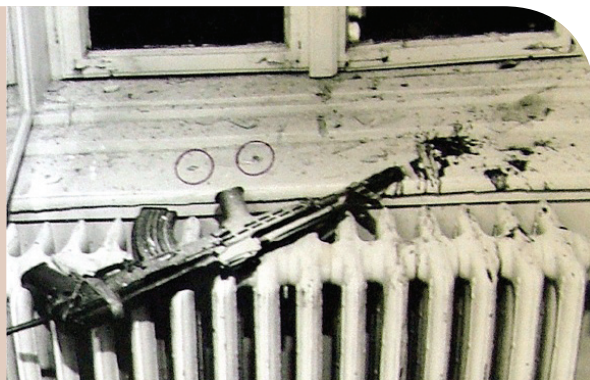
Bozsán Eta

„...már egy nap és egy éjszaka után voltunk, és a megígért óránkénti kilövést nem tették meg. Ez is óriási eredmény volt, arról szólt minden igyekezetem, hogy a kivégzéseket ne kezdjék el, vagy ha valakit lelőnek, ne folytassák tovább. Addigra már a magyar és európai televíziók a Szabad Európa rádiótól a CNN-ig Balassagyarmatról beszéltek. Rádadásul a fiúk apja a megyei határőrség párttitkára volt, az anyukájuk meg egy nagyüzem személyzeti előadója, ezért a fiúk biztosak voltak abban, hogy az itteni hatalom, a megyei rendőrség, párt, egyebek megadja magát, és enged majd nekik.

Azzal tudtam az időt húzni-halasztani, hogy így érveltem nekik: „Az itteni rendőrök és a megyei vezetők nem tudnak mit csinálni, ők csak parancsra cselekedhetnek, és a budapesti főnökök sem függetlenek, ők sem dönthetnek, ilyen horderejű ügyekben a Kreml dönt, de még mindig tanácskoznak, lassan jön a válasz. Ott kemény fiúk ülnek, nem hiszem, hogy a rend érdekében ódzkodnának pár fiatalot kilövetni. Elhitték.

A lányok hogy viselték a túszul ejtést?

– A fiúk úgy helyezték el a tizennégy lányt, sorba ültetve az emeletes ágyakon fölül és alul, hogy egy tűzpárbaj esetén az első golyók őket érték volna. Az első órákban még nem vették komolyan a dolgot, mikortól rájöttek, hogy legalább annyi esélyük van a halálra, mint az életben maradásra, a legszélsőségesebb hangulatingadozásokon mentek keresztül, emiatt sokszor borotvaélen táncolva viselkedtek. Annyit tettem, hogy lebeszéltem őket minden olyan mondatról és gesz-

tusról, ami provokálhatja, ingerelheti a túszejtőket, és a feszültség fokozódásához vezethet. Kértem, hogy próbáljanak meg legalább látszatra nyugodtan és szeretettel szólni a túszejtőkhöz. Mielőtt utoljára visszamentem a hálóterembe, a rendőrök valami olyasmit mondtak nekem – Kádár és Aczél már nagyon türelmetlenek voltak –, hogy utcai zajjal próbálják elterelni a túszejtők figyelmét, és majd meglátják, hogy reagálnak erre. Így is lett. A kinti szirénás, dudás, robbanásszerű hangzavar olyan élethűen sikerült, hogy bent az első pillanatban – én sem tudván, mi van – odakaptam a fejem. A nagyobbik fiú ösztönösen kinézett az ablakon. Abban a pillanatban lelőtték. Annyit mondott, hogy jaj, meghalok, összeesett, és meghalt. A kisebbik azonnal eldobta a pisztolyt, föltette a kezét, azt kiabálva, hogy megadom magam. Közben zokogott. Megmenekültünk.”

Tihanyi Péter
www.hetek.hu

Búcsú Hidas Györgytől

87 esztendősen ment el a hazai pszichoterápia újkori történetének meghatározó alakja Hidas György. Nevéhez fűződik többek között a hazai csoport-pszichoterápia alkalmazása, valamint az önismereti csoportok elindítása, a pszichoanalízis szervezeti kereteinek újraterejtése és ezzel a nemzetközivé tétele, a Pszichoterápiás Hétvégek a hetvenes években, egy olyan világban, amikor nem volt helye civil kezdeményezésnek, a Ferenczi Sándor Egyesület létrehozása, életének utolsó 15 évében pedig az anya-magzat kapcsolatanalízis állt kutatásainak középpontjában. A Lélekemelő szerkesztősége a Farkasréti temetőben 2012. augusztus 10-én elhangzott beszédekből idézve köszön el tőle.

„Személyes életét súlyos veszteségek sora szegélyezte. Elveszített apát, rokont, gyermeket, feleséget; első analitikusa öngyilkos lett. Csupán a leginkább meghatározót emelem ki: apja elpusztítását a soahban. Ami feldolgozhatatlan, érthetetlen maradt számára: miért nem próbált apja menekülni?

Önéletírásából idézek: „A különöst keresem a sorsomban, ami meghatározta, hogy mindig ugyanabban a városban, Budapesten, ugyanabban az országban, Magyarországon éljek, s így a különböző politikai rendszereket, a történelmi változásokat egy helyen csináljam végig. ... Talán a tudományos munka rovására is másoknál többet foglalkoztam szervezeti kérdésekkel. ...Tudom, hogy nagyon sok visszafojtott bűntudattal küszködöm, mert életben maradtam, miközben tevékenységem vezérlő motívuma a túlélés.”...

Mérnöknek akarták, a családi jégszekrényüzem folytatójának, hogy apját kövesse a trónon. A sors fintora, hogy felszabadulás volt számára: nem folytathatta a kitűzött utat. A pszichoanalízis, annak rejtett közössége lépett a korábbi közösségek helyébe, a veszteségek helyébe...

Milyen volt?

Mindig európai. Így is határozta meg magát, ha kérdezték: Európai vagyok. Rengeteget utazott, de

mindig visszajött, maradt. Ezt tekintette élete kalandosságának. Hidas stratégiája: túlélni, mindig annyira alkalmazkodni, amennyi a túléléshez kell, s ami még ad szabad játékeret.

Mit lehetett tanulni tőle?

Leginkább figyelni. Odafigyelni, befogadni, analitikusan figyelni. A befogadottat továbbvinni. Egy-másra hangolódva dolgozni. Végtelenül türelmesnek lenni. Kitartani egy célért, egy ügyért, zaj nélkül, heveskedés nélkül, következetesen, megtörhetetlenül. Fenyegetésre nem meghunyászkodni. Tartással bírni és tartást adni. Csendes kisugárzással teamet egybefogni. Önmagától adódóan tekintéllyé válni. A tudást szerény természetességgel megmutatni. A hatalom ritkán fogadja lelkesedéssel ezt a karaktert és a mögötte álló teljesítményt. Nem véletlen, hogy a méltatásban nem sorolok rangokat, címeket...

Apa volt – még távolabbi munkatársak számára is. S persze a gyermekek apja, apaként egyformán a korán meghalt Totóé és a jelenlévő Gergelyé; valamint Dináé és nevelt fiáé, Danié. Hosszú életszakaszon át társa a gyermekek anyjának...

Vége lett egy életnek. „Miért?” – kérdezhetnénk. „Hát mert ennyi...” mondaná Hidas. Őrizzük meg emlékét.

Szőnyi Gábor

„Hidas valódi kozmopolita volt. Hihetetlen érzékenységgel fogta a világ változásait, fejlődési trendjeit, gondolatilag benne élt a nemzetközi mainstreamben, még azokban az években is, amikor nehezen lehetett rést ütni egy kis szakmai közösség számára, hogy kapcsolatot tartson fenn a vasfüggöny mögötti civilizációval. Hidas, amint lehetőség nyílt erre, megtalálta a módját, hogy külföldi újságokat olvasson; angol, német és francia nyelvű könyvekkel, cikkekkel vette körül magát, és olyan emberekkel, akik kapcsolódási pontot jelentettek még az elrekesztelt rendszerben is a nemzetközi szakmai közösség felé. A hetvenek évek elején az elszántságon kívül bátorság is kellett a kapcsolatok ápolásához. A rendszerváltás előtt két, a pszichoanalízis későbbi magyarországi fejlődését meghatározó csoport/szervezet létrehozását kezdeményezte: 1975-ben a Pszichoanalitikus Study Group-ot, és 1988-ban a Ferenczi Sándor Egyesületet.

Nagy öröm volt mindannyiunknak, hogy alig egy éve még együtt ünnepelhettük a Nemzetközi Ferenczi Központ létrehozását, Ferenczi egykori naphegyi rendelőjében. És öröm, hogy Gyuri részese volt egy negyed századdal korábbi álom megvalósulásának.

Ugyanakkor valamennyiünk számára fájdalmat jelentett, hogy ez év májusában, a legutóbbi nemzetközi Ferenczi konferencián itt Budapesten, Gyuri már nem tudott velünk lenni. Egy brazil kolléga könyvet hozott számára, amit a betegágyánál vett át, és mi reménykedtünk, hogy az a messziről jött kötet is és mindaz, amit kifejezett, erőt adhat a felépüléshez. Halálhíre a nemzetközi Ferenczi közösségben a feltörő emlékek és az emlékezés hangjait váltotta ki... Adrienne Harris, Lewis Aron and Jeremy Safran a következő sorokat küldte, New Yorkból a New School for Social Research egyetemen létrehozott Ferenczi Központból:

„Kérjük továbbítsd a Ferenczi Egyesületnek, és a budapesti pszichoanalitikus közösségnek a New York-i Ferenczi Központ részéről mindannyiunk őszinte részvétét. Györgyre még a New York-i és az 1993-as budapesti konferenciákról emlékszem. Csodálatos szellem volt, aki elevenen tartotta a tudományos és történelmi ismereteket. Tolmácsold mély együttérzésünket a családnak és barátoknak is.” ... Axel Hoffer így fejezte be levelét: „He will be missed”. Én csak megismételni tudom: hiányozni fogsz...

Mészáros Judit

„Annak idején, amikor Hidas György osztályvezető főorvos volt a Fővárosi Pszichoterápiás Módszertani Központban és elindította velünk a Pszichoterápiás Hétvégek mozgalmat, amely segítette a pszichoterápia és a pszichoterápiás csoportterápiák elterjesztésében, a szakmában csak Hidas boy-oknak becéztek bennünket, Lust Ivánt, Szőnyi Gábort és engem, akik szűk munkatársi köréhez

tartoztunk. Olyan baráti, munka és sorsközösség alakult ki közöttünk, amely nem fedte az apa-fiú viszonyt, sokkal inkább a senior és junior kapcsolatot, amely meghatározó volt valamennyiünk szakmai és emberi fejlődésére is. Ebben a kohóban formálódott szakmai identitásunk, alakítottunk ki terápiás és képzési modelleket, foglalkoztunk kutatással, terveztünk osztályos pszichoterápiás rezsimet.

Hidas mellett tapasztaltam meg fiatalként azt az elfogadást és elismerést, bevonást a közös gondolkodásba, amely nagyon sokat jelentett nekem. Hatalom nélkül, mindig alulról, küszködve, de tudva, hogy igaz ügyért küszködünk, az akkori határokat feszegetve építettük a szakmát...

80 éves születésnapját szűk családi és kollegiális körben együtt ünnepeltük, még ott voltunk valamennyien, mintha nem telne az idő. Hidas Gyuri idős korában is mindvégig dolgozott, a családjáról gondoskodott, kis rendelője nyitva állt a segítségre szorulóknak előtt.

Aggódó figyelemmel kísérte a Tündérhegy sorának alakulását a Lipót bezárása után. Örömmel nyugtáztta, hogy túlélte a krízist és új telephelyen ugyan, de az osztály folytathatja a munkáját. Egészségi állapotának alakulása, műtétei, majd felesége váratlan elvesztése barátai és tisztelői körében aggodalomra adott okot. De mindig újra erőre kapott és változatlanul dolgozott tovább.

Idén tavasszal felvittem az osztályra, az új Tündérhegyre, az új helyen, nagyon örült a fejlődésnek, az új munkatársaknak és hogy az osztály hű maradt ahhoz az irányvonalhoz, amit még együtt terveztünk el.

A balesete után többen, akik közel álltunk hozzá, gyermekeivel együtt aggódva figyeltük állapotának alakulását, azt a hullámpályát, amit a napi események diktáltak. Nagyon drukoltunk, hogy túlélő képessége győzedelmeskedjen. A veszteség bekövetkezett.

Személyében a jó apa, a barát, a senior kolléga, a szakma fáradhatatlan előrevívője, sokak vonatkoztatási pontja, a senior pszichoanalitikus, az örök terapeuta távozott körünkől. Teljes életet élt, és sokat adott át az utókornak. Elkötelezettsége például szolgálhat sokaknak. Ūrt hagyott maga után. De kezdeményezései tovább élnek a szakmában, az utódok viszik majd tovább..”

Harmatta János

Gyógyuljunk magatartásorvoslással, avagy világkongresszus Budapesten

Budapesté a megtiszteltetés, hogy helyszíne lehetett az 1990 óta két évente megrendezett Magatartástudományi Világkongresszusnak. Gyönyörű környezetben, a Budavári Hilton Hotelben és a Magyar Kultúra Házában zajlott augusztus 29. és szeptember 1. között a rangos tudományos esemény, melynek témaköre „Az alaptudományoktól a klinikai kutatásokig és a népegészségügyig” volt. A nemzetközi konferencia helyi szervezői a Selye János Magyar Magatartástudományi és Magatartásorvoslási Társaság – elnök Stauder Adrienne – és a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet – igazgató Túry Ferenc – munkatársai voltak. Érdemes felsorolni a nevüket: Cserhádi Zoltán, Novák Márta, Raduch Csilla, Lőrincz Jenő, Somorjai Noémi, valamint az áprilisban váratlanul elhunyt Kopp Mária professzorasszony.

A tudományos rendezvény igényes szakmai programja 50 országból vonzotta a kutatókat. A magatartásorvoslás területén 26 téma köré szerveződött a mintegy 850 előadás, szimpózium előadás és poszter. A nemzetközi szakmai találkozón résztvevő több mint 700 kutató számára kihívás volt választani a párhuzamosan 8 szekcióban zajló szakmai előadások között, kivételt a meghívott előadók előadásai jelentettek – mondta el összefoglalójában Stauder Adrienne, a Selye János Magyar Magatartástudományi és Magatartásorvoslási Társaság elnöke.

A dohányzás, a HIV, az infarktus és a magatartástudomány

A magatartástudomány – a biopszichoszociális szemlélet jegyében – a betegségek kialakulásában és gyógyításában szerepet játszó mentális, lelki és társadalmi folyamatokat vizsgálja, megelőző és gyógyító beavatkozásokat dolgoz ki. A nem megfelelő

Tury Ferenc egyetemi tanár, a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet igazgatója, és Stauder Adrienne, a Selye Magyar Magatartástudományi Társaság elnöke, a konferencia hazai szervezői

életmód (mozgáshiány, túlzott mértékű zsír- és szénhidrát-fogyasztás, krónikus stressz terhelés) illetve a káros szenvedélyek (dohányzás, túlzott alkoholfogyasztás, drog és egyéb függőségek) döntő szerepet játszanak napjaink legnagyobb népegészségügyi jelentőségű krónikus betegségeinek kialakulásában, terápiajában. A konferencia témaköre a tudományág interdiszciplináris és integratív jellege miatt igen szerteágazóak voltak: a szív-érrendszeri megbetegedések, a daganatos megbetegedések, az elhízás és a cukorbetegség, a dohányzás, a mozgásszervi, a funkcionális és szomatiform tünetek magatartásorvoslási vonatkozásai; pszichoszociális tényezők, nemi és életkori sajátosságok egyes betegségek kialakulásában és kezelésében, a viselkedés pszichofiziológiai és epigenetikai háttértényezői, stressz és stresszkezelés. Számos jó gyakorlatról hallhattunk az egészségmegőrzés és betegségmegelőzés egyéni, közösségi és populációs szintjein, beleértve az internet és egyéb elektronikus eszközök használatával kapcsolatos új tapasztalatokat.

A konferencián résztvevő vezető szakemberek: pl. Jean-Claude MBanya, a Nemzetközi Diabétesz Társaság elnöke, a WHO vezető tanácsadója, Susan Bennett Johnson, az Amerikai Pszichológiai Társaság elnöke, Neil Schneiderman az ISBM ala-

pító elnöke, akit a konferencián életműdíjjal is megtiszteltek, Brian Oldenburg a „Global health, global health policy” nemzetközi program vezetője, kiemelten foglalkoztak a bizonyítékokon alapuló módszerek mindennapi gyakorlatba történő bevezetésének jelentőségével. Hangsúlyozták az interdiszciplináris és a nemzetközi együttműködés fontosságát, továbbá a politikai döntéshozókkal való kapcsolat erősítését, a tudományos ismeretek hatékonyabb érvényesítését a szakértői, szakmapolitikai döntésekben.

Számos pozitív példát is kiemeltek, például az Egyesült Államokban jelentősen sikerült visszaszorítani a dohányzást az

ismeretterjesztés, a hatékony leszoktató programok és a törvényi szabályozás együttes alkalmazásával. Szakszerű támogatással hatszor nagyobb esélyük van a leszokni vágyóknak, mint segítség nélkül (bizonyítékokon alapuló hazai központ például a www.leszokasvonal.hu).

Afrikában sikerült megállítani a HIV terjedését a felvilágosító és szűrő tevékenység révén, kiemelten a várandós anyákat segítő államilag biztosított programokkal. A magatartásorvoslási módszerek alkalmazását javasolják az Európai Kardiológiai Társaság legfrissebb, 2012-es szakmai irányelvei is (JOINT ESC GUIDELINES, European Heart Journal (2012) 33, 1635–1701) az életmódváltás elősegítésére és a pszichoszociális rizikó csökkentésére. A bizonyítottan hatékony strukturált magatartásorvoslási beavatkozások jelentősen javítják az infarktuson vagy koronária műtéten átesett betegek egészségi állapotát, munkaképességét, életkilátásait, csökkentik ezen betegek kezelési költségeit. Ellenpéldák is vannak: Bulgáriában például, ahol az egészségügy gazdaságosságát fokozó intézkedések következtében megszűnt a rutin méhnyakrák szűrés, néhány év alatt ijesztően megnőtt e rákos megbetegedések és halálozások száma.

Redford Williams (USA) korábbi elnök, Neil Schneiderman (USA), alapító elnök, Stauder Adrienne (Magyarország) választott elnök, Brian Oldenburg (Ausztrália), korábbi elnök, Joost Dekker (Hollandia), jelenlegi elnök

A Springer bemutatja a Magatartásorvoslás 4 kötetes enciklopédiáját. Marc Gellmann (USA) és Rick Turner (USA) főszerkesztők

Pusztít a stressz Japánban

Evidenciákkal igazolt kardiovaszkuláris rizikótényező a munkahelyi stressz is. A Japánból érkező vezető szakemberek közül többen, mint például Norito Kavakami, az ISBM leköszönő elnöke, is ezzel a témával foglalkoznak, mert a legjobb életkilátásairól és sikeres gazdaságáról ismert távol-keleti országban egyre nagyobb problémát jelent a munkahelyi túlterheltséggel összefüggő egészségromlás. A munkahelyi stressz hazánkban is jelentős probléma, a törvények is előírják a munkahelyi pszichoszociális rizikó becslését és csökkentését. A konferencián beszámoltak egy nemzetközi együttműködés keretében kidolgozott megbízható mérőeszközzel, illetve a stresszel való jobb megküzdést elősegítő, hazánkban is sikerrel alkalmazott magatartásorvoslási programról (www.eletkeszsegek.hu). Több előadás is foglalkozott az egészségügyi dolgozók egészségi állapotával, a nagyfokú fizikai és érzelmi leterheltség nem csak kiegészítő, egészségromláshoz vezet, de jelentősen rontja az ellátás minőségét, megnöveli a hibák és tévedések előfordulásának gyakoriságát.

A viselkedés sejt szintű szabályozásáról, az epigenetikai hatásokról, a gyulladáscsökkentő mediátorok szerepéről is egyre több ismeret gyűlik össze. A konferencia egyik felkért előadója Freund Tamás

akadémikus volt, aki nagy sikert aratott az idegi ingerület átvitel igen bonyolult témájában tartott világos, szemléletes előadásával. Megállapításai a cannabinoid receptorok és az endocannabinoidok szerepéről a szorongásos és az epilepsziás tünetek megjelenésben világszinten úttörő jellegűek és újfajta terápiás lehetőségeket vetnek fel.

A konferencia szomorú hazai vonatkozású eseménye volt, hogy a konferencia keretében együtt emlékeztek meg a hazai és nemzetközi szakemberek Kopp Mária professzor asszonyról, a szakterület kiemelkedő, karizmatikus egyéniségéről, aki áprilisban bekövetkezett váratlan haláláig aktív szervezője volt a konferenciának.

Kopp Mária kezdeményezésére egy a „Magyar tudomány géniusza” című kiállítás keretében

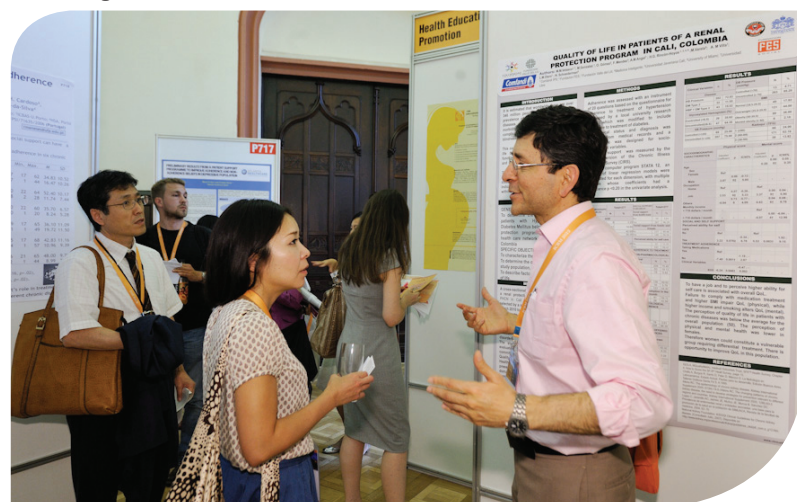
a résztvevők megismerhették a magyar tudomány kiemelkedő alakjait. A nagyon színvonalas és esztétikus posztereket Gál Vilmos, a Magyar Nemzeti Múzeum muzeológusa állította össze, a megvalósítást a Magyar Turizmus Zrt. támogatta.

Az idei konferencia további kiemelkedő eseménye volt az Encyclopedia of Behavioral Medicine bemutatása. A Springer által kiadott hiánypótló mű a magatartásorvosláshoz kapcsolódó fogalmak, módszerek, ismeretek naprakész összefoglalása, Marc Gellman és Rick Turner szerkesztésében. A négykötetes kézikönyv on-line, elektronikus formában is elérhető lesz, ami még gyorsabb és hatékonyabb keresést, illetve az információk aktualizálást is lehetővé teszi.

A magyar tudományos eredmények nemzetközi elismerése, hogy az International Society of Behavioral Medicine (ISBM) a 2014 és 2016 közötti időszak elnöki pozíciójára Stauder Adriennet, a Semmelweis Egyetem docensét választották, aki az utóbbi évtizedben Kopp Mária munkatársaként aktívan részt vett a Nemzetközi Magatartásorvoslási Társaság tevékenységeiben. Ha olvasóinkat érdeklik az izgalmas témakörök, és az új eredményeket bemutató előadások: kattintsanak a www.icbm2012.com honlapra.

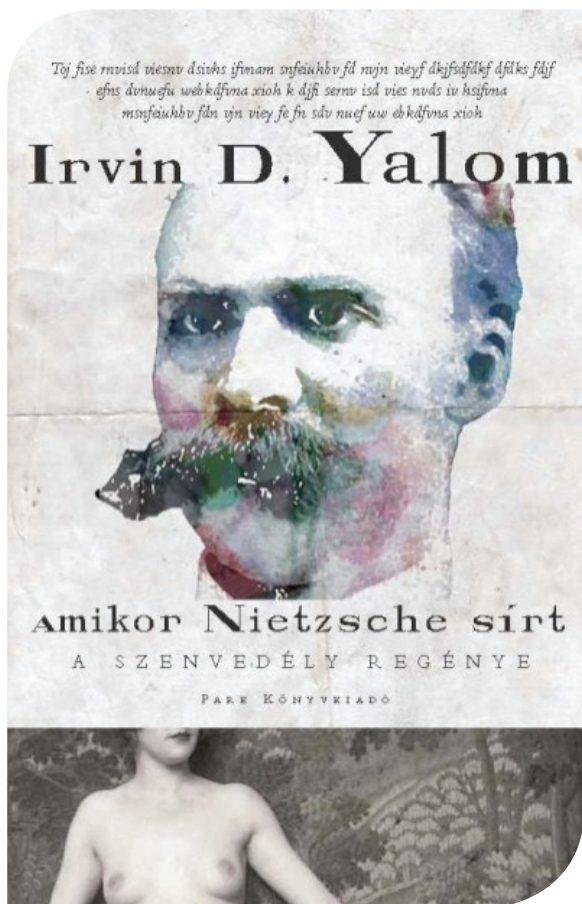
Csák Elemér

50 országból több, mint 700 résztvevő érkezett

Amikor Nietzsche sírt

Ez a könyv szerepelt a Bizalom Olvasóköriben, Pécsen. Irvin D. Yalom idén magyarra fordított filozófiai-pszichológiai irodalmi művét vagy ötven hazai szakmabeli taglalta. A színvonalas alkotás a valóság és a fikció határán egyensúlyozza végig olvasóit. A véleménycserét Stark András vezette, beszélgetőtársai többek között Füredi János, Tényi Tamás, Koltai Mária, a házigazda tisztét Árkovits Amaryl töltötte be. A könyv alapvetően egy fiktív találkozás története Josef Breuer és Friedrich Nietzsche között.

sabb aspektusa: a kölcsönös analízis, vagyis hogyan tudja a terapeuta a saját történeteit, konfliktusait beengedni a terápiás térbe. Emellett érdekes kérdés, hogy a kölcsönös analízis, mint módszer, technika, továbbgondolható-e egy olyan szempontból, hogy a betegek ugyanolyan részei az életünknek, mint a feleségünk, a gyerekeink, a szüleink.

Stark András ezzel a felütéssel indítja a beszélgetést:

– Tamás! Te olvastad a könyvet?

– Igen! – válaszol Tényi. – A Schopenhauer terápiához képest ez számomra felületes és kevésbé izgalmas, annak ellenére, hogy kétségtelenül vannak továbbgondolási lehetőségei: például a Nietzsche-Freud viszony. Mindenképpen sok az átfedés a freudi és jungi pszichoanalízis és a korai Nietzsche-filozófia között. Ami a könyv legizgalma-

Füredi János szerint Yalom egy olyan pasas, aki levette a fehér köpenyét, és regénybe ágyazva írt egy remek ismeretterjesztő munkát orvosoknak és laikusoknak. „Azt gondolom, ezt minden orvosnak, pszichiáter/pszichológusnövendéknek el kellene olvasnia, és azoknak is, akik érdeklődnek a filozófia iránt. Nagyon érzékletes, ahogy a terapeuta feltárulkozik, ahogy működik az áttétel, a viszontáttétel... Ami engem ebben a könyvben lenyűgözött az az emberszerűsége, Nietzsche és Breuer esendősége, hogy egy nő ekkora hatást gyakorolt rájuk. Amikor az ember próbál egy esetet prezentálni másoknak, pont ezek azok a részletek, amikkel pironkodva bánik.”

Koltai Mária úgy véli, hogy bár számon kérik a könyvön a Nietzschei valóság színességét Nietzsche ürügy Yalomnak. A filozófus alakján keresztül tudja leírni a 20. század egyik legnagyobb pszichoterápiás irányzatát, az egzisztenciális pszichoterápiát,

s ezen keresztül foglalkozik például olyan kérdésekkel, mint a hatalom, a döntés, a választás és a szabadság. Ezek az élet nagy kérdései.

„Nietzsche azt mondja, neki csak migrénje van, ezt oldja meg a kiváló diagnosztika hírében álló doktor, a melankóliáját viszont hagyják békén. Számomra a hatalmi kérdés is izgalmas köztük: hogyan engedi Nietzsche, hogy valaki hatalmat nyerjen felette. Hiszen ha valaki orvosként elkezd gyógyítani, nem nyer hatalmat felette, azonban ha a lelkével foglalkozik, akkor igen.” – fűzi hozzá Stark András.

Árkovits Amaryl a házigazda megjegyzi, hogy míg olvasta, azon gondolkodott, vajon ki lenne az, aki elfogadná Nietzschét páciensnek? „Ki az és miért, aki ennyi figyelmet és energiát áldozott volna a gyógyításáért, miközben ő cseppet sem akarja azt? Én biztos nem.”

Egy másik hozzászóló úgy véli, a sok peripatetikus sétájuk közül az egy szép jelenet, mikor Breuer a szülei sírjához viszi el Nietzschét, aki ekkor olyan felfedezést tesz, amit addig a doktor nem is gondolt. Sok, a hétköznapi terápiás gyakorlatból származó élmény bukkant fel egyesekben a könyv olvasása során, amikor a saját aktuális kérdéseikre cseng rá a páciens aktuális problémája. Breuer életében is jelen volt a házassági válság mellett az új szerelem, miként Nietzschénél a szerelmi csalódás. Ez erősítette kapcsolatukat.

Megint más állítja, hogy klasszikusainknak, a pszichoterápia úttörőinek olyan sors jutott, hogy nem estek át sajátélmény terápian. Breuernek a Nietzschével való kapcsolata erről szól. Ezért fantasztikus a temetői jelenet, mely irodalmi szempontból is kiváló. Yalom szakmailag és irodalmilag is kifogástalanul mutatja be, hogy a „beszélgetőkúrából,” a „kéménysepréssből” és a hipnózisból hogyan lett valami új, s miként keveredtek bele ezek a komoly férfiak, s páciensként mi volt ebben a nők szerepe.

Tovább gördül a labda: akad, aki szakmai kriminek minősíti a könyvet, mondván a pszichoanalízis történetének egy bulvár formája, egy amerikai megközelítés – ami egyben népszerűvé is teszi a témát. Yalom egy ügyes fikciót talált ki, ügyesen tálalta, tele van a terápiás rutinból származó kiváló ötletekkel. Frappáns összefoglaló, ami népszerűsíti a pszichoanalízist és Nietzschét.

Stark András hozzáfűzi: „Úgy gondolom, ami Nietzschét és Breuert összeköti, az a gyengéjük: a halál, a haláltól való félelem. Nietzsche rávezeti Breuert arra, hogy az anyja elvesztését nem dolgozta fel, ő pedig attól rettegett gyermekkorában, hogy az apja őt is magával viszi a halálba. Végül is: Nietzschében feloldódott az önvád azzal kapcsolatban, hogy a szerelem kibillentette az egyensúlyából, s Breuer is ennek a csáberőnek esett áldozatul. Abban a sorsközösségben találtak egymásra, hogy mindannyian a nők áldozatai.”

A végén Tényi Tamás tett fel egy kérdést: De mi van, ha Nietzsche magányosan sír a világ végén?

A választ erre már sosem tudjuk meg. Ha valaki tudja, és el akarja mondani, kérem sürgősen keresen meg.

Bozsán Eta

Irvin D. Yalom: Amikor Nietzsche sírt

Idézet a fülszövegből:

„Biztonságosan élni veszélyes. Bécsben, a 19. század végi szellemi erjedés közegében nagy drámája dül szerelemnek, sorsnak és akaratnak. Josef Breuer, a pszichoanalízis alapító atyjának egyike pályája csúcspontján. Friedrich Nietzsche, az európai filozófia meghatározó szellemeinek egyike az öngyilkosság szélén. Amikor az igen tehetséges Breuer doktor elvállalja Nietzsche gyötrő fejfájásainak és egyéb testi kínjainak gyógyítását kísérleti stádiumban lévő módszerével, a „beszélgetős terápiával”, még csak nem is sejti, hogy a különös kúra neki is enyhülést fog hozni, hiszen ahhoz, hogy segítsen páciensén, előbb neki kell megküzdenie a maga démonaival.

Az Amikor Nietzsche sírt tényt kever írói fantáziával, kedélyes hangulatot feszültséggel. Irvin D. Yalom felejthetetlen történetet mesél olvasóinak a szenvedély természetéről és a barátság megváltó erejéről. A könyv világszerte több mint 4 millió példányban kelt el, Armand Assante főszereplésével 2007-ben film is készült belőle.”

Lélekemelő Live

Harmadik alkalommal elevenedtek meg a Lélekemelő lapjain papírra vetett sorok, ezúttal szeptemberben Lillafüreden, a Psycho-educatio Léleknevelés Alapítvány konferenciáján. Sőt nemcsak megelevenedtek, hanem a riportalányok arról is bizonyoságot tettek, hogy még a legjobb interjú is milyen szegényes a valósághoz képest, hiszen számos színnel gazdagították a róluk alkotott képet a konferencia mintegy háromszáz résztvevőjének szemében.

Tudta micsoda indulatok szabadulhatnak el egy színházi próbán? Ha a szereplők úgy igazából beleélik magukat a helyzetbe, még az is előfordulhat, hogy Macbeth nem öli meg a királyt, csak hogy ne legyen igaza Lady Macbethnek. Az eset Bánki Györggyel történt.

A pszichiáter életrajzához tartozik az is, hogy három évig a Törökfürdő irodalmi és kulturális magazint szerkesztette, továbbá a Csillagszálló című kulturális utcalap szerzője, azaz muszáj írnia, merthogy „Vannak illúziók, amelyek nehezen múlnak el”. Visszakanyarodva a Machbethhez, Bánki egyéb tevékenységei mellett külsős óraadó tanárként pszichológiát oktat a Színház- és Filmművészeti Egyetemen.

Nem véletlenül került oda: mint mondta, mindig vonzotta a színház világa, és mikor már elég sokat lábatlankodott tétován a büfében, miközben próbált jó fejnek látszani, végül valakinek eszébe jutott, hátha tudják valamire használni a szaktudását a

próbákon. Tudták: elmagyarázza, mi az adott dráma lélektani háttere – mi az, ami elhíhető, mi az, ami nem. Ha pszichiátria betegség van a darabban – és sokban van – elmondja, mik a betegség tünetei, vagy abban segít, hogy élethűen jelenítsenek meg egy elmeosztályt.

A vers jön, és muszáj leírni

Végtelen pusztán égő szabad tűz, örök ölelés.. Már a címből is következik, hogy Nagy Enikő Éva – az MPT főtítkára – egy egészen más világot jelenített meg. A Svédországból is dolgozó pszichiáter regényes vidéken egy nőgrádi kis faluban, Zagyvarónán

Fandl Ferenc a Miskolci Nemzeti Színház művésze

nőtt fel. Talán ennek köszönhető, hogy első verse már 14 éves korában megjelent. 1999-ben kiadott könyve a Lélek az ezüstpapírban címet viseli, a második, 2010-es kötetének címe pedig Főnixmadár. Ha olyanja van, minden keze ügyébe kerülő tárgyra, papírzsebkendőre, szalvétára, parkoló cédulára is verssorokat ír. Mindig érdekelte a pszichiátria, a Lipóthoz való viszonyát „Lipót” című versében is megfogalmazta. Svédország olyan lehetőség volt a számára, amiből sokat tanult. „Ha idegen földön járunk, saját mélységünkbe is utat lehet találni” – mondja, és azt is hozzáteszi, hogy hazahúzták a gyökerei. A pszichiáter-költő mindenkit megérintő verseit a Miskolci Nemzeti Színház művésze adta elő a közönségnek. Enikő Éva külön élményt szerzett diaporámájával, ahol a vers és a kép harmóniájában gyönyörködhettünk.

Megyünk Koppenhágába!

A lírai hangulatból Szikszay Petronella, a szigetvári pszichiáter-addiktológus sodró lendületű monológja zökkengette ki a résztvevőket. Petronella csöppet sem hagyományos sportkarriert futott be, el is ironizálgatott saját magán, hogy ötvennyolc évesen kezdett el öttusázni úgy, hogy először azt sem tudta, pontosan milyen sportágakról is van szó. De mivel mindenkinek azt mondogatta, hogy megy a koppenhágai világbajnokságra, nem maradt más lehetősége, minthogy tényleg elment.

Az vezette, ami egész életében: ha valami nehéz: oldjuk meg! Munkájában is ezt vallja, hiszen az alkoholbetegek gyógyításával foglalkozó Minnesota Modell magyarországi meghonosítója. A modellt egyébként ma már a játékszenvedéllyel küszködőknél is alkalmazzák, még hozzá sikerrel. Azért nagy dolog ez, mert a módszert a szakma egy része sokáig „deviáns alkohológiának” tartotta, miközben hatékonysá-

ga hetvenszázalékos. Lényege a betegség elfogadása, három sarokpontja az őszinteség, a pontos, konkrét beszéd és a család. A szórakoztató monológ fénypontja az volt, amikor Petronella

a diákkal illusztrált előadás során – némi humorral és öniróniával fűszerezve – beszámolt arról, hogyan készülődött nem igazán tinédzser korú barátnőjével együtt a koppenhágai senior öttusa világbajnokságra, és hogyan ért el végül a maga számára is meglepően jó eredményt.

Adonisztól Schwarzeneggerig

Látott már elhízott Barbit? Nos, már nemcsak a hosszúcombú szőke tünemény kapható, hanem a dagi Barbi is, ami utal arra, mekkora a baj. Babusa Bernadett az edzőteremben figyelt fel az evési zavarok témakörére. A Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének fiatal pszichológusa – maga is testépítő – körüljárta a kérdéskört. Az evészavarok súlyos pszichiatriai zavaroknak számítanak: Magyarországon több mint 30 ezer ember szenved tőlük. Ráadásul a magyar lakosság közel kétharmada túlsúlyos, minden negyedik gyerek elhízott. Az elhízottak aránya a fejlett országokban egyre növekszik, a prognózi-

sok szerint 2050-re elérheti a 2, 5 milliárdot is. Már ma is egész fogyókúraipar épült rájuk, csodaszerekkel, csodatablettákkal, és persze egymásnak ellentmondó üzenetekkel.

A közhiedelemmel ellentétben nem csak a nőket érinti a probléma: a férfiak 16 százaléka is evési zavarokkal küzd. Az izmos testépítőkre sokszor sovány fiúcska néz vissza a tükörből, ezért tovább tömik magukba a test-tömegnövelőket, és akkor még nem is kell aggódnunk, mert legalább a szteroidokat mellőzik. Ma már Schwarzenegger a testideál, ebből következik a test fölötti kontroll túlzott vágya, és az állandó elégedetlenség. Szinte hihetetlen, hogy 1994-ben férfiak mint-

egy 45 ezer plasztikai műtétet végeztek az USA-ban, 2002-re ez a szám 1,1 millióra nőtt.

Ahogy a szimpózium háziasszonya B. Király Györgyi elmondta, két meghívott is távolmaradt Lillafüredtől. Egyikük Dömösi Örs, akivel „Egy fiatal tengerész a Pszichiátria tengerén” című írásunkban ismerkedhettek meg: temetésre volt hivatalos. Elmaradt Paál Emőke „Boldogság merre vagy?” című előadása is, hiszen Emőke éppen Svájcban, a terepfutó világbajnokságon futott a magyar csapat tagjaként. A négyes fogat viszont: Bánki György, Nagy Enikő Éva, Szikszay Petronella és Babusa Bernadett igencsak szórakoztató, megható, és vidám percekkel örvendeztette meg hallgatóságát.

Vámos Éva és B. Király Györgyi

A gyógyítás harmóniája

A helyszín: még mindig a festői szépségű Lillafüred. Névadója egyébként gróf Bethlen András földművelésügyi miniszter volt, aki 1892-ben Vay Lilla úrhölgy tiszteletére keresztelte el az egyik vadászat során felfedezett, lenyűgöző helyet. Nos, a Palotaszálló konferencia termében „Kezelés, harmóniában az élettel” címmel folytatódott a pszichiáterek számára a hétköznapi gyakorlatban is igencsak hasznos előadássorozat.

A terhesség alatti antipszichotikus kezelés

A kezeletlen pszichózis komoly következményekkel járhat – szuicidalitás, impulzivitás, dezorganizáció – a gyógyszerek beállítása viszont nemcsak az anyának, hanem a magzatnak is komoly mellékhatásokat okozhat. Így aztán a kezelőorvosnak komoly dilemmával kell megbirkóznia, ha terhes nőt kezel. „Ilyenkor mindig két szempontot kell szem előtt tartanunk: a pszichózis kezelése legyen effektív az anya számára, de a lehető legkisebb rizikót jelentse a magzat számára. Nem mindegy tehát, milyen farmakoterápiát választunk, ugyanis az antipszichotikum nem elhagyandó. Szülés előtt 5–10 nappal azonban amennyiben lehet, csökkenteni kell a dózist.” – fogalmazta meg tanácsát Tényi Tamás professzor a Pécsi Tudományegyetem Pszichiátriai Klinikájáról. Hangsúlyozta, hogy mivel etikai szempontok miatt nincs lehetőség arra, hogy terhes pszichotikus betegek esetén kontrollált klinikai farmakológiai vizsgálatokat folytassanak, így a más vonatkozásban sokszor joggal kritizált anekdotikus esetközléseknek továbbra is tudományos értékük van ezen a területen. A szakma tapasztá-

latai szerint a második generációs szerek ritkábban okoznak perinatálisan extrapiramidális mellékhatásokat, a terhesség során történő adásuk kapcsán jelentkező rizikó kisebb, mint a kezelés elmaradása képviselte veszély. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy nincs könnyű helyzetben az orvos, hiszen nincs elegendő adat a biztonságosság megítélésére. Szoptatás során kontraindikált a clozapine és az olanzapine adása.

Antidepresszívum alkalmazásának kockázata várandósság alatt

A szedjük/ne szedjük, adjuk/ne adjuk dilemmára nehéz válaszolni, azonban, az orvosnak mindenképpen mérlegelnie kell annak a kockázatát, hogy a gyógyszer vagy a kismama kezeletlen depressziója árthat-e jobban a magzatnak. Azok a kismamák, akik terhességük ideje alatt abbahagyják az antidepresszánsok szedését a betegségük kiújulását kockáztatják, ugyanis a terhesség nem véd meg a pszichiátriai zavaroktól – derült ki Németh Attila a Nyírő Gyula Kórház főigazgatójának előadásából.

A közhiedelemmel ellentétben – a depresszió elleni gyógyszerek szedése nem jelent komolyabb veszélyt a magzatra – a statisztikai adatok inkább azt támasztják alá, hogy az antidepresszív szerek nem növelik sem az enyhébb, sem a súlyosabb szüléti rendellenességek gyakoriságát. Az első generációs triciklikus szerek teratogén hatására nincs bizonyíték, és a szelektív szerotonerg antidepresszívumok (SSRI) fokozott rizikóját – a paroxetin kivételével – sem igazolták az adatok, sem spontán abortuszra, sem koraszülésre, sem magzati halálra, sem pedig szívhibára. A hangulatstabilizáló szerek közül az antiepileptikumok – a valproát és a karbamazepin – sokkal nagyobb rizikót jelentenek

a teratogenitás szempontjából a magzatra, mint a lítium. A lamotriginnel egyelőre nincs kellő tapasztalat.

Az is elhangzott, hogy a szoptatás időszakában az antidepresszív gyógyszerek az anyatejben keresztül bizonyos koncentrációban átjutnak a csecsemő szervezetébe. Ezért a végső döntést a szoptatásról, az elválasztásról, és a gyógyszer szedéséről minden esetben a kezelőorvosnak és kismamának együtt kell meghoznia, a haszon/kockázat mérlegelésével. Szoptatásnál a hangulatstabilizálók közül a lítium kontraindikált.

A betegtájékoztató buktatói

„Más a szó, ha mondod, más, ha hallgatod” – avagy a betegtájékoztató buktatói címet viselte Vizi János jogi és forenzikus referens praktikus előadása. Már a nyitó karikatúra is figyelemreméltóan illusztrálta mondandóját.

– Íme a sárkány feje – mutatja fel diadalmasan a vitéz a vértől csöpögő levágott torzót. – Íme a lányom keze! – emeli magasba a király lánya levágott karját. A király és a vitéz viszonya ugyanolyan paternalisztikus, mint az orvosé és a betegé. Az orvos közli a betegséget, a diagnosztikát, a terápiát és annak következményeit – vagy sem – a beteg meg „beleegyezik”, tudomásul veszi. A viszony alapja – az orvos feltételezett szaktudása, tapasztalata, jóakarata, objektivitása, illetve a beteg „laikussága”, szubjektivitása, aktuális állapota.

A hazai bírói gyakorlat alapján mindezek a tájékozott beleegyezés fogalmi elemei! A továbbiakban az egészségügyi törvény paragrafusait segítségül hívva, a beteg beleegyezésének körülményeit vizsgálta. Egyértelmű, hogy a beteg – a 15. § szerint – szabadon dönthet, hogy kívánja-e egészségügyi ellátását, illetve mely beavatkozások elvégzésébe egyezik bele, melyeket utasít vissza. Az egészségügyi törvényben foglalt kivételektől eltekintve bármely beavatkozás feltétele, a megfélemlítéstől, fenyegetéstől és kényszertől mentes, MEGFELELŐ tájékoztatáson alapuló beleegyezés. A praktikus részletek – a kiskorú, vagy éppen a cselekvőképtelen beteg esetében – egészen biztosan hasznosnak bizonyultak a hallgatóság számára.

Tánc, mozgás, zene, mese

„Fogjuk meg egyik kezünkkel a másikat. Melyik vagyunk mi? Aki fog, vagy akit fognak?” – tette fel a kérdést Incze Adrienn Budapestről a táncterápiáról szóló előadásában. Azt mondja, testtudati tapasztalat kell ahhoz, hogy megszűlessen a mozgás. Ha sokszor, hosszú ideig tudunk ebben az állapotban maradni, akkor a táncterápia működik. A tapasztalat azt igazolja, hogy ez önismereti, szabadságnövelő faktor, olyannyira, hogy az érzelmi szabályozás új módjaira is rá lehet bukkanni a segítségével. A testnek nagyon komoly szerepe van a pszichiátriai fejlődésben, ami nem csoda, hiszen a tánc az egyik legősibb kifejezési forma. A táncterápia elindítója Isadora Duncan volt, Magyarországon pedig Dienes Valéria honosította meg.

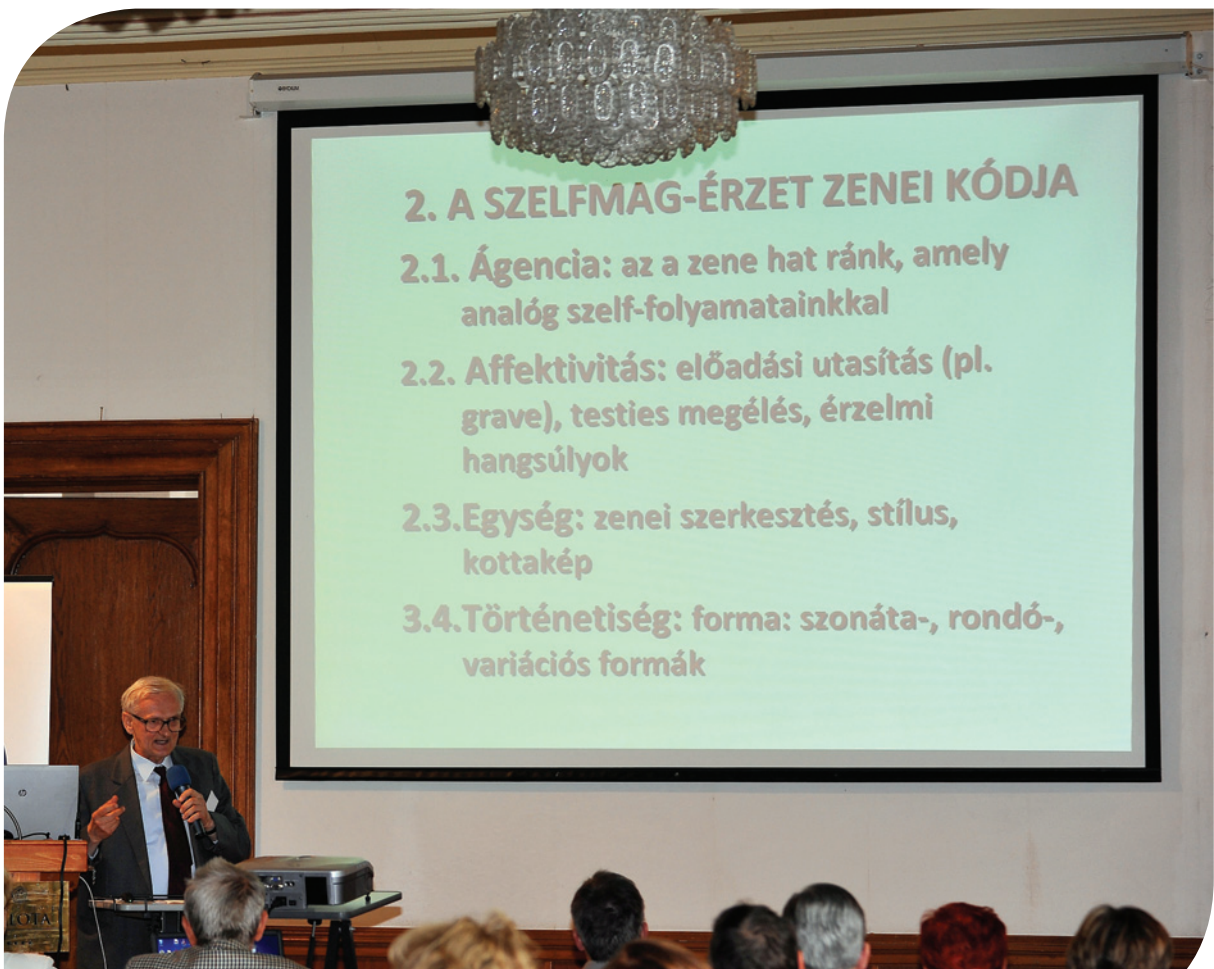

Ugyanilyen ősi, ha nem még ősbibb művészeti ág a zene. A magzat először a hangokkal, az anya szívének dobbanásával vagy sóhajtásával találkozik. Minden újszülöttnek abszolút hallása van – mondta el lebilincselő előadásában Vas József Pál. A zene időben jól behatárolt, könnyen fogyasztható sorsjelkép, hangzó értelem. Tudták, hogy a gyászzene bennünk alakul át gyásszá vagy megindultsággá? Az a zene hat ránk, ami azonos self-folyamatainkkal. A zene nagyon jól ki tudja fejezni ezeket a folyamatokat, például Schubert muzsikájában plasztikusan megjelenik a zokogás. Az István,

a király Vas József Pál szerint azért is zseniális, mert más az ősi, pogány, ázsiai zene, illetve az új, a nyugati kereszténység zenei kódja. A zene még mindig rejtélyes – így aztán azt sem lehet igazán megfejteni, hogy a törzsi népeknek miért pont Bartók és Mozart zenéje tetszik.

G. Tóth Anita Nagykállóról „Az ezeregyéjszaka meséi”-vel illusztrálta, a fabulák erejét. A meseterápia ötvözi a szocioterápiát, a művészetterápiát és pszichoterápiát. Ismertette egy tanulságos kísérlet eredményeit. A vizsgálatban részt vevő csoport tagjait megkérték, hogy előre megadott szempontok alapján írják le, milyen volt, amikor elveszítették a munkájukat, míg a kontrollcsoport tagjainak – akikkel ugyanez történt – semmit nem kellett csinálniuk. Fél év múlva azok közül, akik leírták az élményeiket, kétszer annyian találtak munkát, mint a másik csoportból valók. Elhangzott, hogy elbeszélésekben élünk, gondoljunk csak a gyónásra vagy a pletykára. Nem véletlen, hogy Lázár Ervin meséivel, vagy éppen a családi körrel ért el Anita jelentős eredményeket, hiszen a könyvek gyógyító hatását a biblioterápiát, szinte minden kultúrában elismerik, és sikerrel alkalmazzák.

B. Király Györgyi

A szakma nagyasszonya

Moussong-Kovács Erzsébetet az emberi és szakmai érdeklődés sokszínűsége jellemezte leginkább, legyen szó oktatásról, kutatásról, orvosi tevékenységről, vagy éppen nemzetközi kapcsolatokról. Egész életét meghatározta a pszichológia, 1975 és 1980 között pedig a Magyar Pszichológiai Társaság elnöke volt. Munkássága akkor bontakozott ki igazán, amikor a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Pszichiátriai és Klinikai Pszichológiai Tanszékének tanszékvezetője lett. A fiatalokat mindig támogatta, klinikai pszichológusok egész nemzedéke nőtt fel irányításával, és a pszichoterapeuta képzés is az ő tanszékéről indult.

Klinikai vizsgálatainak sokféleségéből a borderline személyiség diagnosztikájában és a kifejezés-pszichopatológiában végzett tevékenységét érdemes kiemelni. Legkedvesebb témái a kifejezés-pszichopatológiához fűződtek. Foglalkozta az idő múlása, ezt tükrözi önéletrajzi írásában az idő képi ábrázolásának, az emóciók képi kifejezésének módja, rajz illusztrációiban az idő grafikai ábrázolása és ikonológiája.

Látod a címet Zsóka?

1976-ban Moussong-Kovács Erzsébet professzorasszony kapta a megbízást, hogy hozza

létre a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Pszichiátriai és Klinikai Pszichológiai Tanszékét. E feladatra a Neurológiai Klinikáról Döme László neurológus és pszichiáter szakorvost, engem, Fazekas Ilona pszichológusnőt, a Pszichiátriai Klinikáról pedig Altomáre György doktort választotta társaknak A kiürített, korábban a Horányi Klinikához tartozó Nyéki úti, kicsit pusztulófélben lévő épületet üresen vetjük át, és megindult a munka.

A professzornő szokásos optimizmusával hozzáfogott a semmiből megteremteni a klinikai pszichológusok szakoktatását és a pszichoterapeuta képzést.

Közben jöttek nővérek, a professzornő szervezett, tárgyalt, írt, publikált, s közben megindult a betegellátás és az oktatás.

Ekkor hangzott el számomra egyik jelentős mondata: „mindenkinek joga van ahhoz, hogy esztétikus hétköznapi környezetben éljen”. Ennek megfelelően rendeztük be a „Nyékit”: minden egyes csempét, falfestéket, bútorzatot, lámpatestet gondosan kiválasztottunk.

Személye, keccses megjelenése mindig finoman elegáns volt, a színek harmóniája az öltözködésben is fontos volt számára. Egy alkalommal az izompatológiával foglalkozó tudományos ülésen is eredeti, a kutatást előrevivő gondolatokkal szólt hozzá a témához, miközben gyönyörű, trikórm festésű metszetek vetített képeit elemeztük. Közben halkan odasúgta: „nyári ruha anyagának is milyen szép lenne”.

Erzsébet hihetetlenül jövőbelátóan alakította a majdani pszichoterapeuták sokirányú képzését, szakvizsgáztatott, mindig volt

Kivételes személyiség képe bontakozik ki a Moussong-Kovács Erzsébetről (1921-2004) szóló írásokból. Egy keccses, finoman elegáns, szerény teremtés, aki hallatlan szakmai elhivatottságával: képes újat teremteni a semmiből. Hosszú évtizedeken át a szakma élvonalához tartozott, tisztelet és szeretet övezte, ahogyan Abonyi Eszter, Hárdi István és Füredi János megemlékezéseiből is kiderül.

néhány hazai vagy külföldi aspiránsa, élénk szakmai-tudományos élet folyt a vezetése alatt. Úttörő volt a rajzvizsgálat pszichodiagnosztikájának vizsgálatában. (Csak egyvalamiben teljesített rosszul, ahogy maga is többször emlegette nevetve, csípős önróniával. Képtelen volt megtanulni a biztonságos autózvezetést.)

Nyugdíjasan is dolgozott tovább, új témákat kutatott, oktatott, szervezett akkor is, amikor már tudott végzetes betegségről. De már új szelek fújtak, ő lassan távolodott. Csak egyszer

jegyezte meg rezignált, szelíd mosollyal „kidőlt keresztfának nem köszön már senki...”

Látod a címet, Zsóka? A kopjafák állnak, az emlékezet él. Bennünk, a Te tanítványaidban, és a mi tanítványainkban, továbbadva gondolataid, tanításod, megőrizve az emlékedet.

Abonyi Eszter

Soha senkivel nem érezte, hogy ő professzor...

A sír felett elszárgul az idő... Nem is lehet megérteni, aki még „tegnap velünk volt, most nincs...” Ha valakiről el lehet mondani, hogy közöttünk élt, azt Moussong-Kovács Erzsébetről nagyon is kijelenthető. Mindenki kedvelte, aki hozzá fordult, azon segített. Szerény maradt, és soha senkivel nem érezte, hogy ő „a professzor”.

Pedig érdemes kulturáltságára, tudására egy összefoglaló pillantást vetni. Mivel gyermekkorát Romániában töltötte, kitűnően beszélt románul, és németül és angolul is. A francia kollégák külön megjegyezték, hogy nyelvtudása milyen árnyalt. Ugyanakkor kisebbségben élve is híven őrizte magyar identitását, a magyar nyelvhez való hűségét, miként ez „Amikor magyarul beszéltünk Besszarábiában” című közleményéből is kiderül.

120 munkája jelent meg, közülük a Böszörményi Zoltánnal 1967-ben írt „Orvosi Pszichológiája” a maga idejében úttörő volt. Könyvfejezeteiből kiemel-

ném a Füredi szerkesztette „Múzsák a díványon”-ban közölt „Kifejezéspatológia - művészetterápia” címűt. Különösen értékesek voltak az időről készült munkái. Az idő grafikai ábrázolása és ikonológiája sok eredetit nyújtott kitűnő esettanulmányaival és rajz-illusztrációival.

Oktató és továbbképző munkája ugyancsak úttörő volt. Számos aspiráns képzésében, lektorálásban, szakbizottsági munkában vett részt.

Moussong-Kovács Erzsébetről elmondható, hogy tevékeny életet élt. Nem csupán írt és oktatott, de nyitott maradt minden új gondolatra és szemléletre. Ugyanez a nyitottság élt benne az emberek, a betegek és a munkatársak irányába. Hogyan őrizhetjük meg emlékét a legjobban? Úgy, hogy ha példaképnek állítjuk minden fiatal orvos és minden pszichiáter elé. Szorgalma, személyisége és fejlődése ezt egyértelműen megérdemli.

Hárdi István

Elegáns és támogató

A szakma nagymamája volt. Sokszínű személyiségének jel-

lemzésére lehetetlen vállalkoznom, de kettőt kiragadnék: az elegancia és a supporter. Nála jobban öltözött asszonyt soha nem ismertem. Mi, fiatal orvosok csak bámultuk, hogy miként lehet ilyen egyszerűen, de tökéletes harmóniával megjelenni. Később tapasztalhattam, hogy bármely konfliktusban milyen nagyvonalúan viselkedett. Nem bántott meg senkit, de álláspontját mindig következetesen képviselte. Egyike volt a három fiatal tanszékvezetőnek, akiket Schultheisz Emil egészségügyi miniszter felkért a pszichiátria megújítására, és ezt véghez is vitte. Kevesen tudják, hogy a Világkongresszus megrendezésére való felkérést ő harcolta ki társaságunknak (ami aztán más okból elmaradt). Minden fiatalt támogatott a pályán, segített céljait elérésében, és munkatársait mindig a végsőkig védte. Nekem különleges szerencsém volt, hogy összehozott a sors a Professor asszonnyal. Nála felvételiztem aspirantúrára, majd ő vállalta a jövőző kandidatúra létrejöttének gondozását. Évek múltán docensnek terjesztett fel, majd vezetett-segített a tanszékvezetés utódlásában. Még amikor leköszönt, sem szűnt meg egy pillanatig sem segíteni munkánkat, minden kellemetlen feladatot elvállalt. Amikor megbetegedett, méltósággal viselte a megváltoztathatatlant. Mi, munkatársai csak annyit tehattünk, hogy szobáját átalakítottuk kórteremmé, minden nap vele voltunk, és elkísértük utolsó útjára.

Füredi János

Lejegyezte: Vámos Éva

Aglaja

Azt már Chaplin óta tudjuk, hogy a cirkusz lenyűgöző világával nem lehet meléfogni. Szereplői oly időt állók, mintha a múlt század valamelyik varázslatából léptek volna elő. Deák Krisztina filmjében ezt a hangulatot magával ragadóan jelenítik meg számunkra Máthé Tibor operatőr képei. A néző egy olyan mesevilágba csöppen bele, amit csak a cirkusz csillogása tud körénk vonni: egyszerre félelmetes és csodálatos, elragadó és taszító is egyben. A film közönsége újból átélheti a gyermeki szorongást és a taps által okozott felszabadulás örömet.

Aglaját azonban a taps nem oldozza fel. Görcsös félelemmel mágiikus cselekvéseket talál ki azért, hogy védelmet nyújtson anyjának, Sabinének, aki minden éjjel a közönség fölé emelkedik. A kislány életét beárnyékolja az anyjára vetülő reflektorfény, és mindennapjaiba alig jut be a nap-pali világosság. Amikor egy-egy pillanatra a boldogság mégis felcsillantja reménysugarát, rögtön rávetül az anyai árnykép, és a cirkuszi világ tragikumuma. Aglaja így mindig visszakényszerül édesanyja sötét paravánja mögé, az egyetlen olyan biztos helyre, mely a cirkuszi vándoréletben megadatott számára.

Aglaja az anya magányában kitűnő társ, azonban amikor

A film életrajzi regényből készült, melyben Aglaja (Jávor Babett és Móga Piroska) egy román cirkuszdinasztiába születik bele a 70-es évek fordulóján. Szülei (Ónodi Eszter és Bogdán Zsolt) Kelet-Európából Nyugatra szöknek át, hogy megvalósítsák álmaikat. Ahhoz, hogy az anyát felvegyék az artisták közé: unikális cirkuszi számot kell kitalálnia. Így lesz ő „Az acélhajú nő”, akit hajánál fogva lógnak fel a cirkusz magasában. A családi tradíciót egy napon Aglaja folytatja tovább.

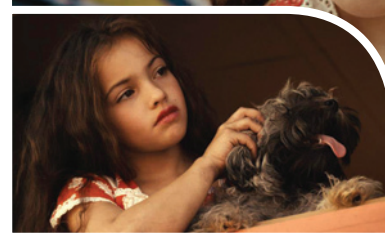
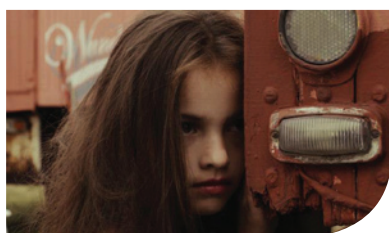
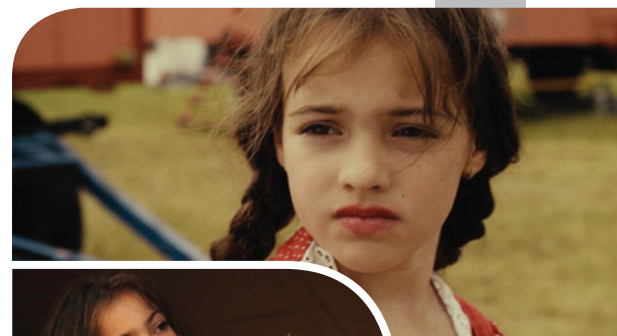
Sabinet a csillogás elröpíti a magasba, egyszeriben nincs szüksége senkire sem. Amikor csillaga leáldozni készül, felismeri, hogy lánya sikerének varázsszőnyegére még felszállhat, és így újból reflektorfénybe kerülhet. Vajon Aglaja meddig tud a kijelölt árnyékszerepben megmaradni? Követnie kell –e az anya által megrendezett sorskönyvet? El tud –e szakadni valaha is a cirkusz visszafojtott lélegzetétől?

A domináns anyaszereppel teljesen egygyé váló Ónodi Eszter és a gyermeki Aglaját alakító Jávor Babett megkapó szerepformálása megigézi a nézőt. Nemcsak a cirkusz porondjára, hanem az anya-lánya kapcsolat árnyalt világába is betekintést nyerünk. A rendező érzékenységét tovább bizonyítja a gyermekszerelem ábrázolása, ahol az eredendő szorongásba fulladt szavak helyett a gesztusok veszik át a főszerepet, és melyre egy szintén kiváló gyermekszínész-alakítás (Solténszky Ráhel) teszi fel a pontot.

Egy igényes és rabul ejtő magyar filmet kapott most a közönség, mely esendőségei ellenére is igazi ajándék a haldokló magyar filmgyártásban. A szürke és hideg hétköznapokat arannyal hinti be, a cirkusz műfajához híven kortalan, és ámulatba ejti a nézőt. A gyönyörű képekből összeállított filmelőzetest azonban nem érdemes megnézni, mert elronthatja a későbbi összhatást!

Scholtz Emília

„Kihalófélben lévő állatfajta vagyok”

45 évig dolgozott egy helyen, 35 évig vezette ugyanazt az osztályt, 25 évig megyei szakfőorvos volt, több mint 40 éve igazságügyi elmeorvos szakértő. Az egri Lajos Zoltán gazdag életútjának egyik tanulsága, hogy egy pszichiáternek műveltnek is kell lennie, mert néhány irodalmi mű sokszor jobban leír egy-egy pszichiátriai esetet, mint a szakkönyvek.

Ma már nem sok olyan pálya van, mint az Öné volt. Hogyan is alakult?

– Édesapám, sok szempontból a példaképem, fül-orr-gégész volt Egerben. Én filmoperatőr szerettem volna lenni, de a szüleim azt mondták, oda kevés embert vesznek fel és nehéz elhelyezkedni, keressek valami „rendes” polgári foglalkozást. Az egyetem vége felé döntöttem a pszichiátria mellett. Egri vagyok, végzés után a szülővárosomba jöttem vissza. Negyvenöt évig dolgoztam a kórházban, csaknem harmincöt évig vezettem az osztályt. Amikor kineveztek, én voltam az ország legfiatalabb osztályvezető főorvosa, akkor már tíz éve dolgoztam ott. Több mint negyven éve vagyok igazságügyi pszichiáter szakértő.

Rádásul nem is akármikor, hanem a Kádár-korszakban is volt igazságügyi szakértő. Sokszor

odaszóltak Önnek, hogy mi legyen az eredmény?

– Nem, soha, pedig politikai jellegű, izgatással, röpcédulázással kapcsolatos ügyekben is szakértettem. De el kell oszlatnom az illúziókat, ez nem úgy megy, mint az amerikai filmekben. A büntetőperekben arra a kérdésre kellett választ adni, részlegesen, vagy teljesen „beszámítható-e” az illető, polgári perekben pedig arra, rendben van-e a belátási képessége.

„Jaj, úgy megijedtem, hogy az elmeosztályra kerülök” – mondta egy néni, amikor súlyos állapotban beszállították az osztályra. Egy másik idős hölgy pedig a hatvanas években, amikor még kevés volt a női kolléga, megdicsérte a doktornőt: „Jaj, nővérke, maga jobban vizsgál, mint egy orvos” – írta két anekdota Lajos Zoltán gazdag pályafutásából.

Mi az Ön szakmai „ars poetica”-ja?

– A legfontosabb az együttérzés és a megértés. Az orvos nem

A három Zoltán: apa, fia, unokája

ítélkezik, csak véleményt mond. Nagyon örülök, hogy a vezetésem alatt élhette az osztály a fénykorát, a nyolcvanas években.

Milyen tanácsot adna azoknak a kollégáknak, akik most indulnak el a pályán?

– Mindenekelőtt tisztában kell lenniük azzal, hogy az élet hosszútávú futás. Először vetni kell, csak utána lehet aratni. A harmadik megjegyzésem pedig az lenne, hogy az orvosnak, aki emberekkel foglalkozik, nemcsak a szakmához kell értenie, hanem műveltenek is kell lennie. Egy pszichiáter nagyon sokat tanulhat művészi alkotásokból. Például több olyan könyv van, amit ragyogó érzékkel írtak meg, és amelyek lélektani megfigyelései nagyon pontosak és helytállóak.

Mondana néhány példát?

– Kosztolányi Dezső: Édes Anna, Arthur Miller: Pillantás a hídról vagy Az ügynök halála. De említhetném József Attilát és Babits Mihályt is.

Van két dolog, amit Lajos Zoltán ma másképp csinálna, ha újratekintné az életét. Több energiát fordítana a nyelvtanulásra, és jobban elmélyedne a pszichoterápiában. Egyébként belekóstolt egy másik szakmába is: majd hat évig a kórház sajtóreferense volt. Azt mondja, nem

volt furcsa kommunikációval foglalkozni.

– Azért nem, mert szakmának is az emberekkel történő kommunikáció a lényege. Úgy könnyebb volt tájékoztatást adni, hogy érzelmileg nem voltam érintett a döntésekben, amiket meg kellett magyarázni, és így higgadtan tudtam érvelni mellettük. Szívesen is csináltam, de ennyi ideig éppen elég volt. Úgy csöppentem bele, hogy a '90-es évek közepén egy főorvosi értekezleten én javasoltam, hogy legyen egy kommunikációs referensünk. Egy órával az értekezlet után felhívott az igazgató, és megkérdezte, hogy nem lenne-e kedvem betölteni ezt a pozíciót.

Lajos Zoltán 2006 óta nyugdíjas. A gyerekei felnőttek, sőt már az unokái is nagyok. A 75 éves orvos azt reméli, hogy az egészségi állapota lehetővé teszi, hogy minél tovább aktív és dinamikus maradjon, és foglalkozhasson velük, vagy hódolhasson hobbi-jának.

– Nagyon szeretem az állatokat, régebben volt is két macskám. A madarak is elbűvöltek, be is léptem a Magyar Madártani Egyesületbe, figyelemmel kísérem és támogatom a munkájukat. Az interneten követni lehetett például, hogyan élnek a kerecsensólymok, amelyek egy távvezeték oszlopain fészkel-

tek. Napi huszonnégy órán át közvetítették a fiókák kirepülését, nagyon nagy élmény volt. A gólyakamerát is rendszeresen szoktam nézni, gólyagyűrészen is voltam már. Egyébként két nagy fiam van – tereli a szót családjára –, egyikük állatorvos, a feleségével együtt, Veresegyházon élnek. Itt két lány- és egy fiúunokám van, a legnagyobb első éves a jogi egyetemen, a legkisebb 14 éves, a középsővel meg egy napon születtem, 60 év különbséggel. A másik fiam villamosmérnök Angliában, már több mint tíz éve él ott. A fia 15 éves.

Ha jól tudom, a felesége egy időben országgyűlési képviselő volt. Önnek milyen a viszonya a politikához?

– Érdekel, de én magam teljesen nem politizálok. A feleségem 1994 és 1998 között volt képviselő, most jogász szakértőként dolgozik a Fehér Házban.

Tehát Budapesten lakik? Minden nap hazamegy, vagy nem élnek együtt?

– Hétvégéken találkozunk. Molnár Ferenc mondta, hogy a jó házasság titka az, hogy a felek ne éljenek egy lakásban, de lehetőleg egy városban sem. Én inkább azt mondanám, hogy ennek előnye és hátránya is van.

Vámos Éva

Sportolók lélekemelője

Azt hiszem, sokáig emlékezetes marad az idei első olimpiai aranyunk, talán váratlansága miatt is. Szilágyi Áron, az ifjú vívóbajnok már első nyilatkozataiban is megemlítette az őt lélekben felkészítő Kárpáti Róbertet. Az olvasók már találkozhattak vele „A sport pszichológiája” című könyv kapcsán. Ez alkalommal bepillantunk a kulisszák mögé is...

Hogy kerültél Áron mellé, és milyen volt a felkészítés?

– Másfél éve felkért arra a Magyar Vívószövetség, hogy mint mentális tréner foglalkozzam Szilágyi Áronnal. Aktívan kezdtünk együtt dolgozni, mert ezt ő is, edzője is és az egész szövetség nagyon igényelte. Áron motivált volt, mint mindenben – nagyon jól tudtunk dolgozni –, mert nem csak a vívóteremben, hanem a mentális tréningeken is a maximálisra törekedett. A pszichés lehetőségek teljes eszköztárát rendelkezésére bocsájtottam. Célprémiuma tőlem az

volt, hogy megígértem neki, érem esetén elviszem a kedvenc futball csapata, a Bayern München következő Bajnokok Ligája mérkőzésére – de ez ajándék volt és természetesen nem a felkészítés része.

Ott voltál az olimpiai játékokon. Kérlek, mesélj.

– Áron harmadnapra szó szerint agyonverte a világot. Talán az egyetlen ellenfél, akitől tartott, az a két méter magas német Limbach volt. Amellett, hogy kielemeztük személyiségét és viselkedését, szimboliku-

san „megállítottuk”, és mindenki meglepetésére a legjobb 8 között ki is esett. Számomra is a csúcs, az aranyat érő utolsó találat érzése elmondhatatlan, bevallom, még nem dolgoztam fel teljesen. Az Olimpia amúgy nagyon nehéz műfaj. Az egyes helyszínek között egyszerre 15–20 ezer ember mozog, és 200 méteres utat megtenni húsz perc alatt, az igazán fárasztó tud lenni. Maga az olimpia falu is döbbenetes hely, szögessdróttal elkerített, fegyveres kommandósok által védett terület, ahol tízezer sportoló lakik együtt, és az egyetlen étterem, például akkora, mint a Puskás stadion. A biztonsági előírások pedig pont olyan szigorúak voltak, mint a repülőtereken.

Kikkel fogsz a közeljövőben dolgozni?

– Tíz éve dolgozom sportolókkal, ezalatt igencsak megnőtt a létszám, ami az olimpia után csak tovább emelkedett. A vívókon kívül foglalkozom futballistákkal egyénileg és futball csapattal, kézilabdázóval és szinkronúszóval. Ők egészséges emberek, akiket csupán „finomhangolni” kell. Nehéz valakit pszichésen „összerakni” egy 50 másodperces megmérettetésre – mint ahogyan ez például Berki Krisztiánnál történt, vagy Áront az ötször 90 másodperces asszókra.

Mivel tudsz nekik segíteni?

– Vannak elsajátítható technikák, illetve sokat megtudok a versenyzőimről, amikor megnézem őket tét helyzetben. Azt pedig tudom, miket érezhet egy vívó a páston, mert én magam is a mai napig versenyzem. A focihoz pedig azért értek valamennyire, mert egyrészt nagyon szeretem, másrészt alapfokú labdarúgói edzői diplomát szereztem. A csapatsportok dinamikáját így át is tudom látni.

Megfogott a könyvben a „lelki teljesítőképesség” fogalma.

– Versenyeken nüanszokon elcsúszhatnak sportolók. Például a vívás, a torna, a labdajátékok büntetői lelki kérdések, a lelki teljesítőképesség csúcspontján kell lenni. Áront például arra a bizonyos vasárnapra nagyon belőtük, én még a versenyt megelőző napon is foglalkoztam vele.

Meddig fogysz versenyezni vívásban?

– Most azt gondolom, hogy addig, amíg a fiataloknak okozhatok megoldhatatlan pillanatokat a páston. A heti egy vívőedzésen kívül egy kicsit kondizom, futok, focizom.

A gyermekeid is szeretik a sportot?

– A nagyobbik lányom kaja-gozott, jelenleg a rengeteg munkája mellett tornázik, jógázik; a kisebbik ritmikus sportgimnasztikában korábban csapatban magyar bajnoki címet szerzett, most úszik. Fiam ifi labdarugó, tavaly csapatában gólkirály volt, 26 meccsen 19 gólt szerzett, ami nagyon szép teljesítmény.

Nagyon sok mindent csinálsz. Milyen hierarchia szerint?

– Első a munkahelyem, a Fejér Megyei Szent György Kórház Pszichiátriai Osztálya. Itt minden nap egy jó csapat vár, lelkes dolgozókkal. Pesten foglalkozom a sportolókkal. Ezek mellett dol-

gozom az Egészségügyi Tudományos Tanács Klinikai Farmakológiai Etikai Bizottságában, pár pszichiátriai betegotthonban, magánkórházban – szóval nem unalmas az életem.

Mik a szakmai terveid?

– Szeretnék szerkesztőtársaimmal „A Sport pszichológiája” című könyvnek a második részét is megszerkeszteni és kiadni. Ezen túlmenően is szeretném a sportlélektan fontosságát minden fórumon hangsúlyozni. Emellett a kórház egy pszichiátriai rehabilitációt támogató pályázaton nyert, így az egyik részle-

günket európai mértékkel mérve is modernizálni leszünk képesek – ez sok feladatot fog számomra és kollégáim számára jelenteni.

Mivel foglalkozol, ha időd engedi?

– Utazással: a sport, a kultúra, szeretetéből áll össze az a program, amikor a barátokkal, a családdal, a gyerekekkel felkerekedünk egy-egy külföldi városnézésre, és ha esetleg még egy jó focimeccs is kínálkozik, akkor arra is elmegyünk. Barcelona standard uticél, mert az ő csapatuknak szurkolok, és ez a kedvenc városom. A Magyarországon belüli utazással kapcsolatban viszont nehezkesebb vagyok, hiszen sokat autózom a mindennapi ingázás miatt. A hétvégéket ezért leginkább Budapesten töltöm, imádom ezt a várost.

Mi az életed értelme?

– A gyerekeim. Nagyobbik lányom, Dorka, már nagyjából „készen van”. Fiamat, Petit, aki velem él és kamasz (ennek minden jó és rossz oldalával együtt), valamint kislányomat, Nórát, még egy kicsit „hangolni” kell. A legnagyobb örömöm velük lenni, és a sikereikben osztozni.

Gubcsi Anikó

A fény titkos birodalma

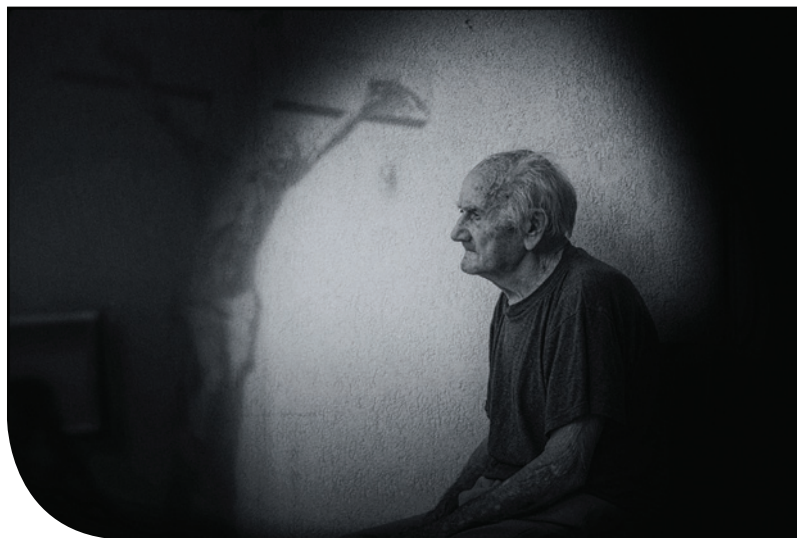
Emberek, képek, pillanatok. Vagyis a pszichiátria és a fotóművészet kapcsolata a 19. Őszi Pszichiátriai Napok egyik témája. Következő, 2013 elején megjelenő számunkban részletesen is megmutatjuk mi mindent láttak és hallottak a résztvevők. Ízelítőként egy kedvcsináló előzetes Sümegi András tollából.

(Folyamat?) (Pszichózis?) (Dezintegráció?)

Lassan mozgatjuk a kamerát. Igyekszünk megörökíteni mindent, ami történt, történik, történni fog, megtörténhet vagy megtörténhetett volna. Ezekből aztán összeállítjuk a meg nem történteket és a nem megtörténteket – önmagunkat. Majd megnézzük az eredményt, és eltűnődünk. Lehet, hogy valamit mégis elhibáztunk?

(Alkotás?) (Terápia?) (Reintegráció?)

Egy kép mi módon keletkezik? Nedves kollódiumos lemezek használatával? Egy megismételhetetlen pillanat iPhone-ba surranásával? Kamerák és szoftve-

rek digitális táncából? Vagy lehet, hogy jóval előbb létezett a tudatlan dimenziók mélységeiben és súrlófényében, és csak most találta meg a gazdáját?

(Művészet?) (Addikció?)

A fotók? Tán nem mások, mint éhes denevérek gondolataid sötét barlangjában. Kiszívják a véred, életed feláldozod eme barlang oltárán, mert tudod, hogy áldozat nélkül szeretett-gyűlölt vérszívóid halálra vannak ítélve. S egyszer majd ott fekszel a barlang közepén, minden maradék erődöt arra tartogatva, hogy tisztán jöjjön el az utolsó pillanat, ők meghívva s érdeklődően lógnak fentről, és csodálkozva nézegetnek. Nahát, ő volt az? És mi lennénk az utódok? Halálod után kirepülnek a barlangból, és addig vándorolnak, csonttá és bőrré soványodva, megfogyatkozva, míg rátalálnak az őket váró-kívánó újabb áldozatra, s megtelepednek

annak még üres barlangjában. A művészet, saját önálló létezésének szükségességeként óhatatlanul elrabolja Isten benned rejlő teremtető erejét, s Te, mikor visszatérsz Istenhez, végül láthatod az egyetlen képet. Használd így, és használd erre a halált. Ne légy Tudós. Ne légy Író. Légy Sztalker.

(Téboly?) (Hallucináció?) (Realitásvesztés?) (Depresszió?)

Nem akarunk megsérülni. Nem akarjuk, hogy kívülről bármi zavart vagy fájdalmat okozzon. Nem akarjuk használni a szavakat, hogy érzés, érzelem, kedv, hangulat. Ráeszméltunk, hogy mindegyik csak egy olcsó, keserves mulatság része, és nem tartozik hozzánk. Nem akarjuk, hogy kívülről lássanak, az életben élőnek gondoljanak minket. Nem akarunk mást, csak az idő nélküli végtelen karosszékében ülni egy

nézőpontunk és a látásmódunk megváltozott, a dolgokat már más szemszögből vizsgáljuk – s közben nem vesszük észre, hogy tán azok vizsgálnak minket és játszanak velünk. Nem vesszük észre, hogy a dolgok teljesen és visszavonhatatlanul megváltoztak. Talán így sokszorozódnak a történések. Egyetlen kép – és mégis millió.

(Lélek-emelő-engedő?)

Nézz rá a képre. Engedd, hogy előtűnjön belőle a történet. Hunyd be a szemed, és engedd, hogy előbújjon belőled a saját történeted. Hagyd, hogy ölelkezzenek egymással, hagyd, hogy felemelkedjen a lelked. One more world lost. One more heaven gained.

Sümegei András

elhagyott kastély szobájában, örök novemberbe és a kandaló kialudt lángjaiba burkolódzva, esélyeinket latolgatva. Úgy hiszszük, egyetlen lehetőségünk van: a műalkotásokon belül létezni. A testünk s a tudatunk még egész, ám belül súlytalan darabokra vagyunk törve. Nem látunk mást, csak önmagunk mozaikjának darabjait, ahogy kirepülnek a szoba ablakán, s odakinn nekicsapódnak egy falnak, melyre rongyos szelű filmvászson van felerősítve. A vászon fehérsége szürkébe, végül feketébe csap át, a mozaikdarabok eltűnnek, mi pedig felkelünk a karosszékből – azaz csak felkelnénk, mert nem vagyunk már sehol. Belefulladtunk a Fekete Nirvánába – az Életbe.

tekerccsel, sem kívül, sem belül. Aztán felállunk, kilépünk a stúdió színpalái mögül, és végigcsináljuk ugyanezt az általunk valóság-nak nevezett matéria-ködben. A

(Rítus?) (Látásmód?)

(Self?) (Tárgy?)

Átrendezzük a kamerákat. Megváltoztatjuk a beállításokat. Átöltöztetjük a szereplőket. Kicszeréljük az álarcokat. Magunkon és rajtatok is. Újra exponálunk. És semmi hasonlóság nincs az első

A pénztelen ikerpár

Amikor a nyugati kereszténység mindenszentek ünnepét üli, a bizánci egyház egy kedves szent párosra emeli tekintetét, Szent Kozmára és Szent Damjánra. Apostol-orvosok voltak, akiket alig tudtak megölni Diocletianus idején. Magyarországon számos település neve őrzi emléküket. Életük rejtelmeibe Nagyné Dubay Éva avatja be önöket.

Az első hiteles tanúságot Cirus városának püspökétől, Theodoréosztól kapjuk, aki az 5. század közepén úgy emlékezik meg a két szentről, mint a hit jeles bajnokairól és csodálatra méltó vértanúkról. Vértanúságuk a Diocletianus-féle üldözés idején, 303-ban történt, első templomuk a sírjuk fölé épült Cirus városában. Justinianus császár hatására, aki súlyos betegségéből való gyógyulását a szent orvosoknak köszönhette, tiszteletük a birod-

Az orvosok, patikusok és orvosegyetemek védőszentjei

lom egész keleti felében elterjedt. Első római templomukat IV. Félix pápa (525–530) építtette a Fórumon. A templom a VII. század óta „stációtemplom”.

Szenvedéstörténetüket elbeszélő legendájuk szerint Arábi-

ában születtek és ikrek voltak. Nagy érdeklődés élt bennük a tudományok, különösen az orvoslás tudománya iránt, ezért elhagyva szülőföldjüket Szíriába mentek tanulni. Mikor befejezték tanulmányaikat, tovább-

Kozma és Damján zománcképe a Szent Korona alsó részén

mentek Kilikiába, Égé városában telepedtek le. Mivel azonban keresztények is voltak, nemcsak orvosai, hanem apostolai is lettek a városnak. Az emberek szeretetét azzal nyerték meg, hogy soha nem fogadtak el semmi pénzt sem a gyógyításért, sem a gyógyszerekért. Ezért nevezték őket „pénzteleneknek”. Mivel keresztények voltak, betegeknek nemcsak a testét, hanem a lelkét is ápolták. Nagyon sokan tértek meg jóságuk és prédikálásuk hatására. Ezért, amikor a Diocletianus-féle üldözés vihara a keleti egyházat is elérte, a helytartó, Lisias elsőként az apostol-orvosokat állította bíróság elé. Hitük megtagadására nem tudták rávenni őket. Különböző módokon próbálták megölni mindkettőjüket: először megkötözve a tengerbe vetették, de a kötelek a vízben kioldódtak, és ők kiúsztak a partra. Ezután máglyát gyújtottak alájuk, de a lángok nem érték őket. Akkor oszlophoz kötötték őket és nyíllal lőtték rájuk, de a nyílvevők nem találtak soha célba. Végül karddal oltották ki az életüket.

Különösen a keleti egyház tartja nagyra őket, de mint az orvosok, felcserek és borbélyok (Kozma), valamint a patikusok patrónusai (Damján), no és persze a betegségekben szenvedőké, a járvány sújtotta vidékek lakóié, egy időben nyugaton is nagy népszerűségnek örvendtek.

Ebben szerepet játszott, hogy mint a Medici család házi szentjeit (Cosimo Medici révén) a reneszánsz Firenzei művészei sok példányban megörökítették őket. Szerepkörükből adódóan elsősorban fogadalmi képeken találkozunk velük a Szűzanya kísérőként, néha más gyógyító szentek, például Rókus és Sebestyén társaságában. Az orvosok egykorú viseletéről ismerhetők fel: prémmel szegélyezett sötétvörös talárt és kerek vörös sapkát viselnek. Attribútumaik: patikaméreg, gyógyszeröcsös doboz, sebészkes, gyógyszerészmozsár és hasonlók.

Konstantinápolyban épített bazilikájuk zarándokhelyé vált, és az a különös szokás alakult ki, hogy a betegek a bazilikában aludtak, mert úgy tapasztalták, hogy álmukban eljön hozzájuk a két szent orvos, és vagy meggyógyítja őket, vagy néha egészen rendkívüli gyógymódot javasolnak, amelynek következtében később valóban elnyerik gyógyulásukat. Ezekről a gyógyulásokról a VI. századig visszamenő följegyzések tanúskodnak! Szent Kozma és Szent Damján Krisztus példájához híven meggyógyították a beteg testeket, hogy könnyebben gyógyíthassák a lelkeket.

Hazánkban eleinte bencés, majd németalföldi hatásra mindig is tisztelték őket; máig is könyörögnek hozzájuk a Mindenszentek litániájában. Ők ket-

ten a régi budai egyetem patrónusai. Ünnepeket az egyetemi templomban az orvosi kar minden évben misével ülte meg. Számos településnév őrzi nevüket: Csíkkozmás, Szentdomján, Szentkozmadömjén, Szentkozmadombja. Oltalmuk alatt áll Ludány hajdani bencés apátsága, a kaposfői bencés apátsághoz tartozó Pát temploma (1254). IV. Béla idején Szent Vilmos remetái Komár határában a tiszteletükre szentelték perjeségüket.

Szent Kozma és Szent Damján csodaszép példája azoknak a keresztény embereknek, akiknek hite áthatja egész életüket, akik számára nem „egyvalami” a templom, és „másvalami” a munkahely, hanem tevékenységük igehirdetővé, a minden napok apostolaivá szenteli őket. Érezzék a szent testvérpár határozatos közbenjárását különösen azok az egészségügyi dolgozók, akik a tevékenységüket nem éppen megkönnyítő, szegényes munkakörülmények és az olykor megalázóan kevés bér ellenére is lelkiismeretesen és odaadással végzik szolgálatukat, így napjaink „ingyenes orvosaként” tesznek az elesettekért.

Nagyné Dubay Éva

Szent Kozma és Szent Damján
(Illusztráció a Pannonhalmán őrzött *Legenda Aurea Sanctorum* című
ősnyomtatvány 1482-es augsburgi
kiadásából)